

KASVATUSKUMPPANUUS UUS- PERHEIDEN KANSSA VARHAIS- KASVATUKSESSA

Tiina Manninen

Miia Mäkinen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2014
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikka

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

MANNINEN, TIINA & MÄKINEN, MIIA:
Kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö 66 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Joulukuu 2014

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää päivähoiton työntekijöiden kokemuksia uusperheen kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta. Tärkeiksi kasvatuskumppanuuden rakentumisen elementeiksi valittiin uusperheen kohtaaminen, osallisuuden toteutuminen sekä arjen tilanteet.

Opinnäytetyön teoriaosuus muodostuu uusperheestä ja kasvatuskumppanuudesta. Teoriaosuudessa käsiteltiin ensin uusperhettä ilmiönä, vanhemmuutta uusperheessä, vanhemman ja lapsen välisiä suhteita uusperheessä sekä lapsen roolia uusperheessä. Kasvatuskumppanuutta taustoitettiin tarkastelemalla kasvatuskumppanuuden toteutumista ja rakentumista päivähoitossa sekä kasvatuskumppanuutta työväliseenä.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus. Teemahaastattelut toteutettiin ryhmähaastatteluina neljässä tamperelaisessa päiväkodissa. Jokaisessa haastattelussa oli mukana sekä lastentarhanopettaja että lastenhoitaja. Litteroidun haastatteluaineiston sisällönanalyyssissä käytettiin aineistolähtöistä analyysia.

Haastatteluissa päiväkodin työntekijät kokivat, että uusperheen kohtaamisessa on lapsi keskiössä. Sen lisäksi haastateltavat kokivat työntekijän, huoltajan sekä uuden kumppanin roolit erityisinä. Tiedonkulun merkitys ja siihen liittyvät haasteet korostuivat jokaisessa teemassa. Uusperheen kohtaaminen koettiin tavanomaisena ja tasavertaisuuden merkitystä korostettiin. Uusperheen osallisuus päivähoitossa on vaihteleva. Päivähoito pyrkii mahdollistamaan perheen osallisuuden, mutta valinta osallistumisesta päiväkodin toimintaan on vanhemmilla. Päivähoidon arjen tilanteissa yhteisiä keskusteluja ja avoimuutta uusperheen kanssa pidettiin tärkeänä.

Johtopäätöksissä korostuivat merkittävimpänä tiedonkulkuun liittyvät moninaiset haasteet uusperheiden kanssa työskenneltäessä. Uusperheen muodostuessa lapsen verkosto laajenee, jolloin tiedonkulun haasteellisuus korostuu. Päiväkodin työntekijät eivät aina ole tietoisia perhetilanteiden muutoksista, jolloin mahdollista huolta perheestä on vaikea ottaa puheeksi. Haastateltavat kehittäisivät laajentuneen verkoston eri osapuolille lasta koskevat yhteiset kasvatuskäytänteet lapsen arjen sujumiseksi.

Asiasanat: uusperhe, kasvatuskumppanuus, kohtaaminen, osallisuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Option of Social Pedagogy

MANNINEN TIINA & MÄKINEN MIIA:
Educational Partnership with Blended Families in Early Childhood Education

Bachelor's thesis 66 pages, appendices 2 pages
December 2014

The objective was to gather day care workers' experiences of educational partnership with blended families. Encounter and participation with blended family as well as weekday situations in the kindergarten are important elements of educational partnership.

Data were collected by interviewing early childhood educators in four kindergartens in Tampere city center district. Both a kindergarten teacher and a child nurse took part in every interview. The data were content-analyzed.

In the interviews early childhood educators experienced that in the encounter with a blended family, the child is in the center. Also roles of workers, parents and new partners are important. Interviewees felt that encounter with a blended family is an ordinary situation and they said that equality between families is important. Participation of blended families varies in day care. The kindergarten tries to enable participation of families but parents have a choice whether to participate or not in the activity in the kindergarten. Interviewees thought that weekday discussions and openness with a blended family were important.

Difficulties in transferring the information to work with blended families were emphasized. There are many people in a child's life when there are challenges to transfer the information. Early childhood educators experienced unawareness of changing family situations, which makes it difficult to communicate if there are worries about the child and the family. Interviewees would develop common rules to both guardians to make the child's life easier.

Key words: blended family, educational partnership, encounter, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	UUSPERHE JA KASVATUKUMPPANUUS TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ	7
2.1	Uusperhe käsitteenä	7
2.1.1	Uusperhe Suomessa	7
2.1.2	Lapsi uusperheessä.....	11
2.1.3	Vanhemmuus uusperheessä	13
2.1.4	Uusperheen näkyminen lasten ja vanhemman välisessä suhteessa.....	16
2.2	Kasvatuskumppanuus yhteistyönä	18
2.2.1	Kasvatuskumppanuus päivähoitossa	18
2.2.2	Kasvatuskumppanuus työvälineenä	21
2.2.3	Kasvatuskumppanuuden rakentaminen.....	24
2.3	Kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa päivähoitossa.....	26
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ	31
3.1	Opinnäytetyön eteneminen	31
3.2	Tutkimustehtävä ja -kysymykset	31
3.3	Kvalitatiivinen tutkimus	32
3.3.1	Aineiston kerääminen.....	32
3.3.2	Aineiston analysointi.....	34
4	KASVATUKUMPPANUUS UUSPERHEIDEN KANSSA.....	37
4.1	Uusperheen kohtaaminen päivähoitossa	37
4.2	Uusperheen osallisuus päivähoitossa	41
4.3	Päiväkodin arjen tilanteet uusperheiden kanssa työskenneltäessä.....	44
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
5.1	Tutkimustulosten johtopäätökset	49
5.2	Kehitysideat	53
6	POHDINTA.....	56
6.1	Opinnäytetyön pohdintaa	56
6.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	57
6.3	Työn hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	60
	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET	65
	Liite 1. Haastattelurunko 1(2).....	65

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkastelee kasvatuskumppanuutta uusperheiden kanssa päiväkodin työntekijöiden näkökulmasta. Ajatus ideaan ja opinnäytetyöaiheeseen lähti aluksi kiinnostuksestamme eroperheiden kanssa tehtävää työtä kohtaan päiväkodissa. Aihe muotoutui tarkastelemaan uusperhettä ilmiönä päiväkodissa. Uusperhe ilmiönä kiinnosti meitä, koska oma tietämyksemme ja kokemuksemme uusperheistä olivat vähäiset. Kasvatuskumppanuutta puolestaan pidämme merkittävänä työväliseenä varhaiskasvatuksessa. Halusimme tutkia aihetta päivähoidon kentällä, koska koemme sen itsellemme mahdollisena ja mielekkäänä tulevaisuuden työkenttänä.

Uusperhe ilmiönä on maailmanlaajuisesti kasvava ja yleistyvää. Suomessa 1970-luvulta lähtien uusperhe ilmiönä on saanut näkyvyyttä ja yleistynyt yhteiskunnassamme. Suomessa eri vuosikymmenten aikana uusperheen näkyminen on muokkautunut tähän päivään saakka hyvin arkipäiväiseksi, tunnetuksi ja yleiseksi ilmiöksi. Nykypäivänä uusperhe on jo yleinen perhemuoto (vuonna 2013 lähes 10 % perheistä uusperheitä), mikä näkyy opinnäytetyössämme päivähoidon kentällä.

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja työntekijöiden välinen kasvatuksellinen suhde, jossa pyritään toimimaan lapsen edun mukaisesti päivähoitossa. Vuonna 2003 Stakes (nykyinen THL) julkaisi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jolloin kasvatuskumppanuutta ja sen tärkeyttä alettiin korostaa varhaiskasvatuksessa. Kasvatuskumppanuus pyrkii yhdistämään vanhempien kokemukset lapsestaan ja työntekijän ammattitaidon, jonka tavoitteena on lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukeminen. Kasvatuskumppanuussuhteen muodostuessa avoimeksi ja luottamukselliseksi pystytään toimimaan parhaiten lapsen ja perheen hyväksi.

Halusimme haastatella päivähoidon työntekijöitä uusperheiden kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta, koska aihetta on tutkittu hyvin vähän, jos lainkaan. Halusimme tehdä uusperhettä ilmiönä näkyväksi ja tunnetummaksi päivähoitossa, koska uusperhe mahdollisesti tarvitsee erityistä huomiota ja on erityinen kaikkine osapuolien ja laajentuneine verkostoineen. Uusperheen vaikutukset lapseen voivat olla hyvin

moninaiset. Päivähoidossa olisi tärkeää huomioida tämä erityisyys ja antaa lapselle sekä perheelle tukea mahdollisesti murroksessa olevassa elämäntilanteessa.

Opinnäytetyössä haastattelimme päiväkodin työntekijöitä neljästä eri Tampereen kaupungin päiväkodista. Halusimme toteuttaa opinnäytetyön teemahaastatteluna, jotta saisimme päivähoiton työkentältä työntekijöiden ääntä ja heidän aitoja kokemuksia ilmiöstä kuuluviin. Kartoitimme työssämme uusperheiden kanssa tehtävää kasvatuskumppanuutta, sen haasteita ja kehitettäviä osa-alueita.

2 UUSPERHE JA KASVATUSKUMPPANUUS TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ

2.1 Uusperhe käsitteenä

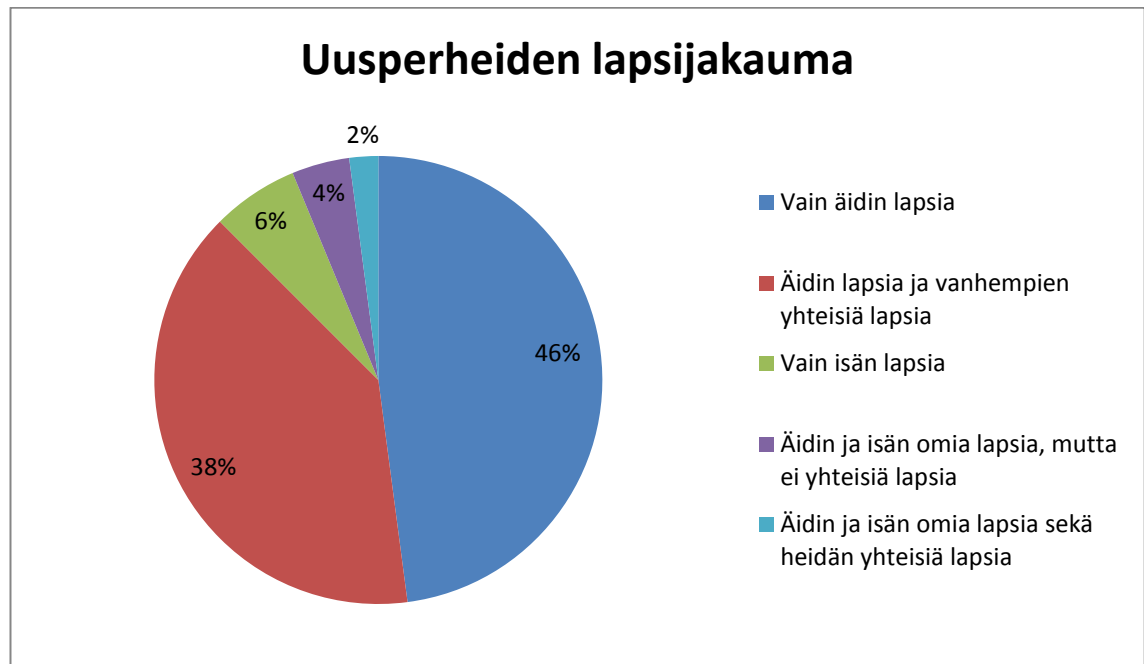
Tilastokeskuksen (2014b) mukaan uusperhe määritellään perheeksi, jossa on alle 18-vuotias toisen vanhemman lapsi. Puolisoilla voi olla myös yhteisiä lapsia. Uusperhe voi muodostua, jos lapsen biologiset vanhemmat eivät ole koskaan olleet parisuhteessa, he eroavat tai toinen vanhemmista jää leskeksi (Broberg 2010, 20).

Uusperhe on Suomessa nykyään varsin yleinen ja hyväksyttävä perhemuoto, mutta sen historiaan mahtuu häpeää ja ihmetystä. Uusperheitä on muodostettu 1970-luvulta lähtien, mutta vasta 1980-luvun lopussa uusperheistä puhuttiin positiivisempaan sävyyn. Vanhemmuus uusperheessä voi alkuun tuntua haastavalta ja kompromissien tekeminen on välttämätöntä. Uusperheen perustamisessa vanhempi joutuu etsimään omaa rooliaan, mutta sen lisäksi olisi tärkeä huomioida, että uusperheen muodostumisella on monipuoliset vaikutukset sekä lapseen että lapsen ja vanhemman välisiin suhteisiin.

2.1.1 Uusperhe Suomessa

Perinteisten ydinperheiden, joissa vanhemmat elävät ensimmäisessä liitossaan ja lapset ovat yhteisiä, valta-asemaa on heikentänyt eronneisuuden ja uusperheiden lisääntyminen (Litmala 2003, 15). Vuodesta 1990 uusperheiden osuus lapsiperheistä on kasvanut noin viisi prosenttia ja vastaavasti ydinperheiden osuus on vähentynyt samassa suhteessa. Suomessa vuonna 2013 lapsiperheistä 9,2 prosenttia oli uusperheitä. Uusperheitä vuoden 2013 lopussa oli 53 000, ja uusperheiden lapsia oli 76 000. Noin puolet uusperheiden vanhemmista on avoliitossa ja puolet avioliitossa. (Tilastokeskus 2014a.) Avioliitossa olevilla uusperheiden vanhemmilla on useammin yhteisiä lapsia kuin avoliitossa asuvilla uusperheillä. Tämä voi johtua siitä, että yhteisen lapsen syntyessä myös avioliitto tulee vanhemmilla perinteiseen tapaan harkintaan. Toinen peruste voi olla se, että jos puolisoilla ei ole aikomuksena enää hankkia yhteisiä lapsia, he valitsevat avioliiton sijaan avoliiton. (Broberg 2010, 21.)

Suomalaiset uusperheet muodostuvat tavallisimmin äidin ja hänen lastensa ympärille. Vuoden 2012 uusperheiden lapsijakaumaa havainnollistamme kuvion 1 avulla.

KUVIO 1. Uusperheiden lapsijakauma vuonna 2012 (Tilastokeskus 2013)

Uusperheistä 46 prosentissa on vain äidin lapsia ja 38 prosentissa on sekä äidin että vanhempien yhteisiä lapsia. Kuudessa prosentissa perheistä on isän lapsia ja neljässä prosentissa on sekä äidin että isän lapsia, mutta ei yhteisiä. Äidin, isän ja yhteisten lasten yhdistelmä on melko harvinainen, vain noin kaksi prosenttia uusperheistä on sellaisia. Uusperheissä alle kouluikäisiä lapsia vuonna 2012 oli noin 36 000. Heistä 70 prosenttia oli vanhempien yhteisiä, 27 prosenttia äidin ja kolme prosenttia isän lapsia. (Tilastokeskus 2013.)

1970-luvulta lähtien naisten lehdet ovat kirjoittaneet julkisuuden henkilöiden eroista ja heidän uusista parisuhteistaan. 1980-luvulla alettiin puhua uusperheestä uutena perhe muotona, koska ilmiö yleistyi myös tavallisten ihmisten keskuudessa. Tuolloin huomio kiinnittyi enemmän uuteen aikuisten ja lasten muodostamaan perhekokoonpanoon kuin avioeron jälkeiseen parisuhteeseen. Uusi suhde tai uusperhe ilmiönä kiinnosti mediaa uutena, rajoja rikkovana tapahtumana. (Ritala-Koskinen 2009, 129–130.)

Ensimmäinen uusperheistä koostuva artikkelialto oli 1980-luvun puolivälissä ja seuraava 1980-luvun loppupuolella. Aluksi uusperheitä kuvattiin nimillä ”nykyajan suurperhe”, ”palapeliperhe”, ”toisintoperhe”, ”sekaperhe” tai ”haitariperhe”. Uusi perhemuoto kuulosti vieraalta eivätkä monet uusperheen jäsenet halunneet puhua julkisesti heidän perhemuodostaan, koska pelkäsivät ympäristön arvostelua. Uusperhe näyttäytyi torjuttuna tai kiellettyinä perhemuotona ja monet uusperheiden vanhemmista pitivät itseään epäonnistuneina, koska aikaisempi liitto ei ollut kestänyt. (Aukia & Manninen 1999, 37–38; Ritala-Koskinen 2009, 130–132; Rosenholm 1989, 51–52.) Aikaisemmin uusperheet muodostuivat, kun toinen perheen vanhemmista kuoli ja jäljelle jäänyt leski perusti uuden parisuhteen. 2000-luvulla yli 90 % uudelleen vihityistä on ollut eronneita. (Litmala 2003, 15.) Entisajan uusperhemuodostelma poikkeaa nykypäivän uusperheistä etenkin siinä, että nykyään entiset puoliset vaikuttavat uusperheen arkeen (Castren 2009b, 36–37).

1980-luvun lopussa uusperheistä alettiin kirjoittaa uudessa valossa: Ihmettelyn ja selittämisen sijaan keskityttiin uusperheiden tutuksi ja näkyväksi tekemiseen. Uusperheen vierautta purettiin kertomalla, mikä uusperhe oikeastaan on. Lehdissä kerrottiin, että tavallisimmin uusperhe perustetaan, kun toinen tai molemmat uusperheen vanhemmista ovat kokeneet avo- tai avioeron ja joko molemmilla tai toisella on lapsia entisestä suhteesta. 1990-luvulta lähtien yleisin uusperheen perhemuoto on ollut äidin lapset ja uusi isäpuoli. (Ritala-Koskinen 2009, 133; Tilastokeskus 2014a.)

1980-luvun lopussa uusperheen outous sai monet puhumaan julkisesti uusperheen puolesta ja tekemään sitä yhteiskunnallisesti ja yksilöllisesti hyväksytyksi elämänmuodoksi. Lehdissä kerrottiin uusperheiden henkilökohtaisista kokemuksista ja haastateltiin perheongelmien parissa työskenteleviä ammattilaisia. Tavallisia lehdissä esiintyviä asioita olivat keitä uusperheessä asuu ja keiden lapsia siihen kuuluu, miten lapset ovat tekemisissä muualla asuvan vanhemman kanssa ja miten nämä entiset puoliset vaikuttavat uusperheen arkeen, millaisia ongelmia arki on tuonut ja miten nämä ongelmat on ratkaistu. Lehdissä kerrottiin, että uusperheen luominen on harvoin helppoa ja taustalla ovat menneisyyden kokemukset, ympäristön tuomat paineet ja liialliset odotukset, mutta uusperhe on kuitenkin mahdollinen elämisen muoto, joka parhaimmillaan yhdistää, lisää turvallisuuden tunnetta ja luo lisää läheisiä ihmissuhteita. Mediassa esiintymisen lisäksi uusperheongelmiin paneutuneet ammattilaiset julkaisivat elämäntaito-oppaita uusper-

heille, joissa annettiin neuvoja arkipäivän karikoista selviytymiseen ja kerrottiin, että uusperheet eivät ole yksin ongelmiansa kanssa. (Ritala-Koskinen 2009, 133–135.)

Uusperhettä uutena ilmiönä esitteleviä artikkeleita oli vielä 1990- ja 2000-luvuilla, mutta selvästi vähemmän kuin 1980-luvulla. Uusperhettä ei tarvinnut määritellä eikä se ollut enää samanlainen uutinen. 2000-luvun artikkelit kuvaavat enemmän uusperheen vanhempien ja sisarusten välisiä suhteita ja kiireisen elämän, esimerkiksi monien harrastusten ja vanhempien vaativien töiden yhteensovittamista. 2000-luvulla uusperheitä käsittelevät tekstit keskittyvät ongelmalähtöisen selviytymisen sijaan uusperheiden positiivisiin puoliin. (Ritala-Koskinen 2009, 134–135, 137.)

Uusperhettä terminä ja sen yleisyyttä oli vaikea määritellä 1980-luvulla. Varmaa vain oli, että niitä oli runsaasti ja niiden määrä nousi avioerojen lisääntymisen myötä. Lisäksi oli vaikeaa määritellä keitä uusperheeseen kuului, koska erilaisia näkemyksiä oli useita. (Ritala-Koskinen 2009, 131–132.) Avioitumista ja eronneisuutta kuvaavien tilastojen sekä perhetilastojen perusteella uusperheitä voitiin kuitenkin jonkin verran tulkita. 1970-luvun alusta 1980-luvun puoliväliin mennessä avioliitot, joista ainakin toinen puolisoista oli aikaisemmin eronnut, oli kasvanut 10 prosentista 20 prosenttiin. Lisäksi samalla aikavälillä toisten ja sitä useampien avioliittojen osuus kasvoi yli neljä prosenttiyksikköä. 1980-luvun loppupuolella keskustelu uusperheistä oli niin vilkasta, että uusperheiden määrää alettiin tutkia. Vuonna 1992 perhetilastojen yhteydessä julkaistiin ensimmäinen uusperheitä koskeva tilasto vuoden 1990 tilanteesta. Uusperheet eriteltiin sen mukaan, olivatko vanhemmat avo- vai avioliitossa ja kenen tai keiden lapsia perheeseen kuului. Ensimmäisen tilastollisen laskennan jälkeen uusperheet vakiintuivat osaksi perhetilastoja ja vuodesta 1994 alkaen uusperheistä on tehty vastaavanlaiset tilastot vuosittain. (Paajanen 2007, 10, 13; Ritala-Koskinen 2009, 137–139, Tilastokeskus 2014c.)

1980-luvun lopussa uusperheiden määrän lisäksi alettiin hiljalleen tutkia uusperheitä kokonaisuudessaan ja 1990-luvun puolella perhetutkimuksissa nousi uusi aalto, joka kritisoi siihenastisen perhetutkimuksen ydinperhekeskeisyyttä (Selänniemi 2012, 6). Suurin osa suomalaisista uusperhetutkimuksista on tehty 1990-luvun lopussa ja 2000-luvulla. Uusperheet on kiinnostanut erityisesti sosiaalitieteitä, mutta myös kasvatus- ja kotitaloustieteitä. Yksittäisiä tutkielmia on tehty myös muun muassa hoitotieteessä, yk-

sityisoikeudessa ja historiassa. Eniten tutkielman tekijöitä on kiinnostanut uusperheissä elävien perheenjäsenten käsitykset perheestä sekä heidän kokemuksensa uusperheessä elämisestä. (Ritala-Koskinen 2009, 141–142.)

Oikeudellinen perusta vakiinnutti ajatuksen vanhemmuuden jatkumisesta sekä uuden liiton perustamisesta eron jälkeen, kun vuonna 1983 säädettiin laki lapsen huollosta sekä tapaamisoikeudesta ja vuonna 1987 laadittiin avioliittolakia koskeva uudistus, joka helpotti avioeron saamista (Castren 2009a, 110–111; Castren 2009b, 38). Aktiiviset uusperheelliset perustivat vuonna 1996 Suomen Uusperheellisten Liitto ry:n, joka on uusperheiden asioita aktiivisesti ajava valtakunnallinen järjestö. Järjestö perustettiin, koska uusperheillä tuli yhteentörmäyksiä erilaisten palvelujärjestelmien kanssa: Monet koulut, päivähoito, terveydenhuolto ja sosiaalitoimi toimivat ydinperhemallin ehdoilla. Suomen Uusperheiden Liitto ry pyrkii edistämään uusperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia sekä kehitystä ja kohderyhmänä ovat uusperheet ja uusperheiden kanssa työskentelevä ammattihenkilöstö. Liitto on järjestänyt jäsenilleen lukuisia kursseja sekä ammatillista lisäkoulutusta perheiden kanssa työskenteleville henkilöille. 2000-luvun lopulla Suomen Uusperheellisten Liitolla on ollut toiminnassa toistakymmentä paikallisyhdistystä, mikä kertoo uusperheilmiön jatkuvasta esille tuomisesta, ja toisaalta sen vakiintumisesta. (Ritala-Koskinen 2009, 136; Suomen Uusperheiden Liitto ry 2014.)

2.1.2 Lapsi uusperheessä

Lapsi on huomioitava uusperhettä muodostettaessa, sillä mitä todennäköisimmin taustalla on aikaisemman perheen hajoaminen. Perhetilanteen hajoamisen mukanaan tuoma ero- ja surutyö on jokaisen tehtävä jossakin vaiheessa. Lapsen surutyölle on annettava aikaa, jolloin lapsen ei pidä olettaa olevan välittömästi valmis uuteen elämäntilanteeseen. (Lahden kaupungin perheneuvola 2014; Mansikka 2014a.) Uuden liiton mukanaan tuomat muutokset, kuten mahdollinen uusi asuinpaikka, uudet perheenjäsenet ja arjen käytänteet voivat aiheuttaa lapselle stressiä, mikä puolestaan saattaa heijastua koulunkäyntiin, päiväkotiin ja käytöksen problematiikkaan (Holmeberg & Silmäri-Salo 2007).

Lapsi ei useinkaan pysty itse käsittelemään tai ymmärtämään omia monimutkaisia ajatuksiaan, tunteitaan ja reaktioitaan, joita hänelle tulee perhetilanteen muuttumisen myötä. Lapsi saattaa olla ärtynyt, tottelematon ja kiukutella. Lisäksi hän saattaa esimerkiksi

taantua ikäänsä nuoremmalle tasolle ja alkaa esimerkiksi tuhria housujaan ja kastella vuodettaan. (Hayman 1999, 163–164.)

Uusperhe perustuu kahden aikuisen solmimaan parisuhteeseen, jossa vanhempi rakastuu ja saattaa olettaa lapsensakin rakastuvan vanhemman uuteen puolisoon. Uuteen perhetilanteeseen sopeutuminen voi viedä lapselta hyvinkin paljon aikaa. Lapsi saattaa vetäytyä syrjään ja kokea ahdistusta biologisen vanhempansa ja uuden vanhemman kanssa käymisestä suhteesta (Holmeberg & Silmäri-Salo 2007). Kahden perheen asuessa yhdessä, uusperhe ei muodostu välittömästi vaan vaatii aikaa muotoutuakseen uusperheeksi. Lapsen on otettava elinympäristöönsä ihmisiä, joita hän ei ole itse valinnut. Lasta ympäröi mahdollisesti hyvinkin laaja ja moninainen ihmisverkosto. On lapselle helpotettava tekijä, jos hän saa itse valita ja tehdä päätöksiä omien ihmissuhteidensa määrittelyksi ja heihin yhteydenpidon toteuttamiseksi. (Lahden kaupungin perheneuvola 2014; Mansikka 2014a.)

Lapsi on lojaali omille biologisille vanhemmilleen. Toisen biologisen vanhemman jäädessä etävanhemmaksi, lapselle on haastavaa puntaroida uuden isä-/äitipuolen välillä ja olla samalla lojaali biologiselle vanhemmalleen. Lapsi kokee pettävänsä ja hylkäävänsä biologisen vanhempansa, jos hän hyväksyy uusvanhemman. Lapsen kamppailu tämän asian kanssa heijastuu usein uusvanhempaan, jota kohtaan lapsi käyttäytyy kielteisesti. Lapsen olisi tärkeää ymmärtää ja hyväksyä voivansa kiintyä sekä biologiseen että uusvanhempaan, mitä aikuiset voivat helpottaa ymmärtämällä lapsen ponnistelun. (Lahden kaupungin perheneuvola 2014.) Uusperheen äidin kasvatustyyllillä on suuri merkitys: Lapsen kasvatustyylin ollessa lämmin ja ohjausta sisältävä, se vaikuttaa positiivisesti lapsen sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. Kasvatusympäristön ollessa laiminlyövä, lapsi saattaa oireilla aggressiivisuudella ja ylivilkkaudella tilanteeseen sekä kärsiä psykosomaattisesta oireilusta. (Holmeberg & Silmäri-Salo 2007.)

Lapselle voi olla haastavaa löytää luonteva tapa suhtautua uuteen aikuiseen perheessä varsinkin silloin, kun lapsella on hyvin läheinen suhde muualla asuvaan vanhempaansa. Biologisten vanhempien erotessa lapsi on joutunut erilleen toisesta vanhemmastaan, joten lapsi saattaa pelätä uudenkin liiton päättyvän eroon, jolloin vastassa olisi taas luopuminen uudesta tärkeästä henkilöstä. Lapsen mielestä voi olla parempi varjella välimatkaa uuteen aikuiseen, minkä vuoksi hänen saattaa olla vaikea ottaa uudelta van-

hemmalta esimerkiksi käskyjä tai huomautuksia vastaan. Lapsi usein unelmoi biologisten vanhempiensa yhteen palaamisesta, jolloin vanhemman uusi kumppani on este tai uhka unelman toteutumiselle. Yleensä lapsen osaksi kuitenkin lopulta jää sopeutuminen uuteen tilanteeseen. Vaikka läheisyys lapsen ja uuden vanhemman välillä rakentuu hitaasti, eikä se välttämättä koskaan kasva odotettuun mittaan, se ei ole yhteisen hyvän ja toimivan arjen este. Perheen tulisi onnen haikailemisen sijaan pohtia, mikä on heille riittävän hyvää perhe-elämää. Lapsen kannalta uusperhe on onnistunut silloin, kun siinä on tilaa tärkeisiin ihmissuhteisiin ja mahdollisuus uusiin hyviin aikuissuhteisiin. (Raittila & Sutinen 2008, 48, 67, 69, 71–72, 74–75, 117–118.)

2.1.3 Vanhemmuus uusperheessä

Mansikan (2014b) mukaan vanhemmuus voidaan jakaa neljään erilaiseen muotoon: biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Biologinen vanhempi on siittänyt tai synnyttänyt lapsen. On myös mahdollista, että lapsi kasvaa vuokrahoidussa, jolloin lapsen biologinen äiti on hedelmöitetyn munasolun luovuttaja. Juridisen vanhemmuuden saa, kun adoptoi lapsen, tunnustaa isyyden tai elää avioliitossa oletettuna isänä. (Raittila & Sutinen 2008, 30, 33.) Uusperheessä uudet isä- ja äitipuolet ovat vähintään sosiaalisia vanhempia (Mansikka 2014b). Sosiaalinen vanhemmuus tarkoittaa yhteisen arjen jakamista lapsen kanssa, mutta aikuinen ei ole lapsen biologinen eikä usein myöskään juridinen vanhempi. Sosiaalinen vanhempi ”joutuu” ottamaan kantaa moniin yllättäviin kasvatuskysymyksiin sekä -tilanteisiin, joita arjessa tulee vastaan. Sosiaalinen vanhempi tekee lasta koskevia ratkaisuja riippumatta siitä, kuinka paljon muualla asuva biologinen vanhempi osallistuu lapsensa kasvatukseen. Sosiaalinen vanhemmuus rakentuu hiljalleen huolenpidon, arjen jakamisen ja toisistaan välittämisen kautta, mutta sitä uhkaavat hylkäämisen pelko sekä arvottomuuden ja vihan tunteet. (Huttunen 2011.) Lisäksi ulkopuoliset tahot, esimerkiksi lapsen biologinen muualla asuva vanhempi saattaa pyrkiä mitätöimään uuden vanhemman yritykset luoda suhde lapseen (Mansikka 2014b).

Psykologisessa vanhemmuudessa kyse on vastavuoroisesta kiintymyksestä, jossa voidaan erottaa vanhemman läheinen ja lämmin suhde lapseen sekä lapsen kiintyminen vanhempaan. Uusperheessä sosiaalisen vanhemmuuden syventyminen psykologiseksi vanhemmuudeksi tapahtuu yleensä hiljalleen. Ensin vuorovaikutus lapsen kanssa moni-

puolistuu, muuttuu dialogisemmaksi sekä paranee, ja lapsen ja vanhemman välille syntyy luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, joka pikkuhiljaa syventyy kiintymyssuhteeksi. Jotta suhde lapsen ja isä- tai äitipuolen välillä voi syventyä kiintymyssuhteeksi, täytyy sosiaaliselta vanhemmalta löytyä lujaa tahtoa sekä sitoutumista. Lisäksi läsnä olevan biologisen vanhemman on annettava tilaa lapsen ja uuden vanhemman suhteelle ja uuden vanhemman on löydettävä iloa hoivan ja huolenpidon antamisesta. (Huttunen 2011.)

Toimiva parisuhde on uusperheen perusta. Epäonnistumisen pelko koettelee uutta parisuhdetta ja lasten tarpeiden sekä omien haaveiden yhteensovittamisessa on tehtävä kompromisseja kumpaankin suuntaan. Tunnesiteet vanhaan elämään saattavat olla vain puoliksi poikki, koska yhdessä eletyn elämän muistot kyllä haalistuvat, mutta eivät täysin katoa. Jos ei ole päässyt sopuun menneisyytensä kanssa, omat tunnistamattomat tunteet voi vahingossa kaataa uuden kumppanin niskaan ja saattaa erehtyä toistamaan aikaisemman suhteen vääristyneitä tapoja. Uusperheessä on tietoisesti sovittava uuden perheen tavoista ja jätettävä kummankin entinen perhe-elämä tapoineen taakse. (Aukia & Manninen 1999, 57; Raittila & Sutinen 2008, 20–21, 24.)

Jos uusperheessä on puolison omia lapsia, hän joutuu kamppailemaan ollakseen tasa-
puolinen kaikkia lapsia kohtaan. Perheen erilaiset kulttuurit sekä aikaisemmat säännöt aiheuttavat ristiriitoja, jotka täytyy ratkaista, jotta uusperheen säännöt ovat reilut ja tasapuoliset kaikille. (Broberg 2010, 22; Raittila & Sutinen 2008, 65.) Sääntöjä laadittaessa tulisi lasten ikätaso ja mahdolliset ikäerot huomioida. Vanhemmat saattavat joutua pohtimaan esimerkiksi miten korvataan epätasapaino, jos toinen etävanhempi on rikkaampi kuin toinen ja tämän vuoksi uusperheen lapset ovat eriarvoisessa asemassa tulevaisuuden mahdollisuuksien suhteen. Lisäksi uusi isä- tai äitipuoli joutuu pohtimaan, kärsivätkö omat lapset, kun hän joutuu jakamaan aikansa ja huomionsa entistä useammalle lapselle. (Raittila & Sutinen 2008, 65.)

Uusperheessä isä- ja äitipuolen roolit ovat yleensä alkuun todella sekavia, joten ne vaativat määrittelyä. Uusi vanhempi joutuu pohtimaan, mikä on hänen paikkansa perheessä. (Mansikka 2014b.) Omaan rooliin vaikuttavat toisten ääneen sanomat ajatukset ja mitä itse kuvittelee muiden odottavan uudelta tulokkaalta. Asioista täytyisi avoimesti keskustella, koska puhumattomuus lisää erilaisten odotusten ristiriitaisuutta. (Raittila & Suti-

nen 2008, 26–27.) Esimerkiksi paineet ja odotukset biologisten lasten, puolison lasten ja uuden puolison taholta saattavat erota toisistaan huomattavasti (Mansikka 2014b). Uusperheissä uuden vanhemman paineita lisää se, että hänellä ei ole yhteyttä puolison lapsen henkilökohtaiseen historiaan. Lapsen luonteeseen tutustuminen vie aikaa eikä uusi vanhempi voi tietää millaiseen kasvatukseen ja sääntöihin lapsi on tottunut. (Rosenholm 1989, 105.) Totuttelu uuteen perhe-elämään voi viedä pitkänkin ajanjakson, joten puolisolta saatu tuki on tärkeää (Mansikka 2014b).

Mitä aktiivisempi muualla asuvan biologisen vanhemman rooli on, sitä vaikeampi uuden puolison on löytää omaa paikkaansa perheessä. Onneksi aika tekee tehtävänsä ja roolit tulevat selvemmiksi yhdessä elettyjen vuosien myötä. Samassa taloudessa asuville puolisoille lasten tuomat rasitteet muodostuvat osaksi arkea, joten suhde muuttuu uuden vanhemman ja lapsen välillä arkisten riitojen ja rähinöiden myötä läheisemmäksi. Uusi vanhempi on oma persoonansa, joka antaa lapselle käyttöön läheisyytensä, myötätuntonsa sekä elämäkokemuksensa. Parhaimmillaan uudesta isä- tai äitipuolesta tulee lapselle hyvinkin merkittävä henkilö. (Raittila & Sutinen 2008, 28–29, 53, 57.)

Äitipuolet pyrkivät yleensä tekemään parhaansa sopeutuakseen ja luodakseen suhteen puolison lapsiin, mutta onnistumisen pakko saa äitipuolet odottamaan itseltään liikaa. (Mansikka 2014b; Raittila & Sutinen 2008, 48). Uuteen perheeseen sopeutumista saattaa häiritä se, että naiset ovat yleensä niitä, jotka kantavat vastuuta arjen pyörittämisestä sekä asioiden järjestelystä, jolloin riitoja lasten kanssa tulee helposti (Raittila & Sutinen 2008, 31). Lisäksi syyllisyyttä ja huonoa omaa tuntoa uudelle äitipuolelle saattaa aiheuttaa myytti, jonka mukaan kaikki naiset rakastavat lapsia. Monet naiset uskovat pystyvänsä rakastamaan kumppaninsa lasta luonnostaan siinä missä puolisoaankin, mutta todellisuudessa toisen geeniperimän omaavaa lasta voi olla jopa haastavaa rakastaa. (Mansikka 2014b.) Äitipuolen syyllisyyden tunteet saattavat nousta esiin esimerkiksi silloin, kun vastaan tulee unelmien uusperhe, jossa kaikki näyttää toimivan moitteettomasti, vaikka todellisuus voi olla jotain muuta. Vaikka uuden perheen perustaja ymmärtäisi, että puolison mukana tulee myös tämän lapsia, paketti on silti uudelle tulokkaalle arvoitus ja totutteluun kuluu aikaa. (Raittila & Sutinen 2008, 51.)

Uusperheissä isäpuolet ovat usein lapsipuoltensa arjessa biologista isää tiiviimmin mukana, koska lapset jäävät useimmiten eron jälkeen äitinsä luokse asumaan (Mansikka

2014b). Yhdessä tekemisen myötä isäpuolet sujahtavat usein uuteen perheeseen äitipuolia helpommin eikä isäpuolilla yleensä ole kiire vahvistaa vanhemman roolia, vaan he ovat lapsipuolten kanssa ennemminkin kavereita (Raittila & Sutinen 2008, 31). Monet isät viettävätkin enemmän aikaa uusien lapsipuoltensa kuin omien lastensa kanssa, mikä saattaa herättää biologisissa lapsissa närkästystä ja mustasukkaisuutta, mikä puolestaan aiheuttaa isälle syyllisyyden tunnetta. Syyllisyyden tunteesta kannattaa pyrkiä pääsemään eroon, koska se voi heijastua koko uusperheeseen. On tärkeää ymmärtää, että syyllisyyden tunteminen on luonnollista ja normaalia, eikä se johdu esimerkiksi huonosta vanhemmuudesta. (Mansikka 2014b.)

Isäpuolella on taiteilemista olla tasapuolinen sekä omille että uusperheen lapsille, joten epätasapainon rasitteilta voi säästyä isäpuoli, jolla ei ole omia lapsia. Toisaalta isäpuolen, jolla ei ole omia lapsia, voi olla vaikea ymmärtää perheen toisen vanhemman tarvetta huolehtia ensin lastensa edusta ja sitten vasta omastaan. Läheisyys lapsettoman isäpuolen ja lasten välille rakentuu yleensä hitaammin, mutta lapseton isäpuoli kiintyy lapsipuoliinsa enemmän kuin isäpuoli, jolla on myös omia lapsia. Isäpuolen osaa helpottaa huomattavasti, jos perheessä on lapsia kummankin entisestä liitosta ja lapset kaverustuvat keskenään. Kaikkein onnellisimpia ovat isäpuolet, joiden perheessä on myös yhteisiä lapsia uuden puolison kanssa. (Raittila & Sutinen 2008, 31–32.)

Lapsen biologinen vanhempi joutuu tasapainoilemaan entisen puolison ja nykyisen perheen välillä. Uusperheen ulkopuolinen vanhempi ei välttämättä myönnä uusperheen olevan perhe ja ohittaa entisen puolisonsa uuden kumppanin kokonaan. Hän sopii lapsensa asioista vain entisen puolisonsa kanssa, jolloin uusperheessä asuva vanhempi pyrkii riitojen välttämiseksi hoitamaan lasta koskevat asiat vähin äänin. (Raittila & Sutinen 2008, 37–39.)

2.1.4 Uusperheen näkyminen lasten ja vanhemman välisessä suhteessa

Uusperheessä perheyhteyden luominen ei ole helppo asia ja se vaatii jatkuvaa sopeutumista (Aukia & Manninen 1999, 59; Hämäläinen 1988, 73). Mitä monimutkaisempi uusperheen ihmissuhdeverkosto on, sitä enemmän on myös hankalia asioita selvitettävänä. Monet uusperheen ongelmat ovat kuitenkin samanlaisia kuin missä tahansa perhemallissa, koska lapset ja vanhemmat käyvät läpi luonnollisia kehitysvaiheitaan. (Rait-

tila & Sutinen 2008, 50.) Perheyhteyden rakentamiseen jälkeen ei ole täysin varmaa, että kaikki perheenjäsenet kokevat itsensä ja toisensa osaksi uutta perhettä (Hämäläinen 1988, 73). Jos halutaan, että lapset sopeutuvat pakottamatta uusperheeseen, heidän kanssaan on luotava luottamuksellinen sekä avoin vuorovaikutussuhde ja pyrittävä keskustelemaan asioista (Aukia & Manninen 1999, 147). Hyvä keskusteluyhteys on tärkeää erityisesti lapsen ja biologisen vanhemman välillä. Lapsen sopeutuminen uuteen tilanteeseen helpottuu, kun ongelmiin tartutaan, ennakkoluulot murretaan ja väärinkäsitykset selvitetään (Raittila & Sutinen 2008, 81).

Vanhempien ero ja uusperheen perustaminen koettelevat enemmän biologisen isän ja lapsen kuin lapsen ja biologisen äidin välistä suhdetta. Isän perustaessa uusperhettä joka kahdeksannella lapsella katkeaa side muualla asuvaan äitiin, mutta äidin uusperheessä asuvista lapsista joka neljännellä katkeaa side muualla asuvaan isäänsä. (Raittila & Sutinen 2008, 30.) Alkuperäisen parisuhteen päättyminen saattaa synnyttää etäisyyttä tai väljyyttä isän ja lasten suhteisiin (Castren 2009b, 70). Niitä isä, jotka tapaavat lapsiaan, turhauttaa etäisyys ja kyvyttömyys osallistua lastensa elämään, eivätkä entisen puolison kontrolloimat tapaamiset sekä puhelinkeskustelut korvaa yhdessä elettyä arkea. Isä tarvitsee entisen puolisonsa apua rakentaessaan eronjälkeistä suhdetta lapseensa. Kun äiti huolehtii isän ja lasten tapaamisten järjestymisestä, varjelee myönteistä kuvaa isästä ja luottaa isän selviytymiseen lasten kanssa, äiti tukee entisen puolisonsa lisäksi lastensa mahdollisuutta parempaan elämään. (Raittila & Sutinen 2008, 30, 85, 87.) Lapsen kannalta ratkaisevaa on, miten vanhemmat pystyvät neuvottelemaan asioista ja miten sovitut asiat käytännössä toteutuvat (Litmala 2003, 44).

Avioeron jälkeen nuoren ja äidin välinen suhde muuttuu. Etenkin tytöt löytävät äidistään kaverin, jolta on tärkeää saada huolenpitoa, mutta tytöt haluavat myös kokea olevansa äidin kanssa samanarvoisia. Myös läheisestä isä- tai äitipuolesta voi tulla nuorelle tärkeä ja luotettava henkilö, mutta isän tai äidin asemaan uusi henkilö ei koskaan pääse. Pojalle isäpuolen rooli perheessä nousee sitä merkittävämmäksi, mitä kauempana ja mitä etäisempi oma isä on. (Raittila & Sutinen 2008, 30, 119.)

2.2 Kasvatuskumppanuus yhteistyönä

Lapsen kehitykseen vaikuttaa perheen lisäksi muut yhteisöt yhteiskunnassamme, joiden piirissä lapsi arjessaan toimii ja elää. Merkittävintä on, millainen kokonaisuus lapselle muodostuu yhteisöistä, joihin hänet ohjataan, hän joutuu, hakeutuu tai ylipäättään hänen elämäänsä vaikuttaa. Kasvatuskumppanuus tarkoittaa ihmisten, mutta myös instituutioiden välistä yhteistyötä, joiden tavoitteena on tukea lapsen kehitystä. Kasvatuskumppanuus kerää yhteen lasten ja heidän perheiden kanssa tehtävän työn päivähoitossa, koulussa tai muussa yhteisessä elinympäristössä, jonka tavoitteena on edistää hyvinvointia yhteisöllisyyden avulla. Kasvatuskumppanuuden tulisi tarjota lapselle ainutlaatuinen ympäristö sekä kokonaisuus kasvun ja kehityksen tueksi. (Lämsä 2013, 36; Rimpelä 2013, 31–32.)

Kasvatuskumppanuuden vaaliminen ja hyödyntäminen päivähoiton lisäksi koko lapsen kouluajan jopa aivan aikuiseksi saakka voisi tuoda hienoja tuloksia ja kehitystä lapsen ja nuoren kehityksen, oppimisen ja kasvun saralla. On hyvin yleistä ja luonnollista, että kasvatuskumppanuudesta puhutaan, pohditaan ja käytetään eniten varhaiskasvatuksen kentällä verrattuna kouluihin ja muihin instituutioihin. Tärkeänä tavoitteena kasvatuskumppanuudessa on turvata lapsen kehitys ja toiminta kokonaisuutena, jossa eri toimijoiden yhteistyön lisäksi korostuu vanhemman osallisuus, mukana olo ja mahdollisuus tämän kokonaisuuden muotoutumiseen. (Rimpelä 2013, 31–32.)

2.2.1 Kasvatuskumppanuus päivähoitossa

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 31) vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä yhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuus terminä on otettu käyttöön 2000-luvulla, jota ennen on puhuttu kasvatusyhteistyöstä tai kasvatuksellisesta kumppanuudesta (Rimpelä 2013, 31–32). Tällöin kasvatuskumppanuus on herättänyt päivähoiton työntekijöissä keskustelua. Kasvatuskumppanuuden tullessa osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa, korostuu työntekijöiden ja vanhempien tasavertainen suhde ja vanhempien oman lapsen tuntemus. Tällöin asiantuntijan asema ja rooli on vaatinut uutta määrittelyä. (Alasuutari 2010, 21–22.) Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksen työväline päiväkodin työntekijöille, jonka avulla yhdessä vanhempien kanssa sitoudutaan toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppi-

misen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuussuhde vaatii parhaiten toimiakseen ja toteutukseen henkilökunnalta ja vanhemmilta heidän keskinäistä luottamusta, kunnioitusta sekä tasavertaista suhtautumista toiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Vanhemmalla on lapsensa varsinainen kasvatusoikeus, vastuu lapsen kasvatuksesta sekä lapsensa tuntemus. Vanhemman kasvatustehtävää tukeakseen päiväkodin henkilökunnalla on ammatillinen tieto, taito ja osaaminen lapsen kasvatustehtävässä. Kasvatuskumppanuuden luominen tasavertaiseksi suhteeksi, organisointi ja järjestäminen vanhempien kanssa kaikille osapuolille sopivalla tavalla ovat henkilökunnan vastuulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Kumppanuussuhteen laatu voi olla hyvin vaihteleva vanhemman ja työntekijän kokemuksesta riippuen. Kreikassa vuonna 2011 tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin vanhempien ja kasvattajien välisiä suhteita, jolloin todettiin, että työntekijä saattaa kokea olevansa vanhemman yläpuolella kasvatuksellisissa asioissa ammatillisen koulutuksensa vuoksi. Työntekijän ajatellessa kyseisellä tavalla, kumppanuussuhteen laatu kärsii. (Rentzou 2011, 173.) Myös Alasuutarin (2010) tutkimuksen mukaan on mahdollista, että työntekijän tietämys ja osaaminen asettuu ensisijaiseen asemaan, jolloin vanhemman ei oleteta olevan tasavertainen asiantuntija lapsen asioissa. Tutkimuksen toisessa kuvaustavassa kasvatuskumppanuussuhde koetaan rinnakkaiseksi ja vanhemman tietämys tukee ja täydentää työntekijän asiantuntemusta. (Alasuutari 2010, 53–55.)

Päiväkodin kasvattajat kokevat erityistä osaamista nimenomaan lapsen ja lapsuuden tarpeiden tietämyksessä ja ammatillinen vahvuus muodostuu lapsuuden näkökulmasta. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen ongelmat ovat henkilökunnan tehtävään kuuluvia haasteita, jolloin pyrkimyksenä on myös tukea, opastaa ja auttaa vanhempia tai ainakin auttaa avunhakemisessa, jos päiväkodin varhaiskasvattaja kokee, että ongelma koettelee hänen ammatillisuutensa rajoja tai ei niin sanotusti kuulu päiväkodin hoidettavaksi. (Kaukoluoto 2010, 85.) Parhaimmillaan työntekijän ja vanhempien välinen suhde sisältää reflektiivisyyttä ja dialogista vuoropuhelua, jolloin vanhempi kokee olevansa osallinen lapsensa päivähoidossa ja vähitellen kasvatuskumppanuussuhde tiivistyy (Kaskela & Kekkonen 2006, 5).

Kasvatuskumppanuuden keskiössä on lapsen tarpeet, joiden pohjalta varhaiskasvatukseen työskentelyä ohjaavat lapsen etu ja oikeudet. Kasvatuskumppanuus on linkki, jossa yhdistyy vanhempien ja varhaiskasvattajien tiedot ja kokemukset lapsen elämästä. Nämä luovat parhaimmillaan hyvät edellytykset lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin takaamiseksi. Kasvatuskumppanuus toteutuu parhaiten vanhempien ja varhaiskasvatukseen kasvattajien suhteen sisältäessä paljon avointa keskustelua sekä arvojen, näkemysten ja vastuun jakamista keskenään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Päiväkoti on lapselle merkittävä osa hänen elinympäristöään ja on tärkeää, että lapsi kokee olonsa päiväkodissa mielekkääksi. Kasvatuskumppanuus on lapsen kannalta merkittävä, koska siinä yhdistyy hänelle kahden tärkeän, vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden, välinen suhde. Päiväkodissa lapsella on sekä aikuis- että vertaiskontakteja kasvattajiin ja toisiin lapsiin. Kasvatuskumppanuus tarkastelee lapsen toimintaa ja suhteiden muodostumista näissä yhteisöissä, mikä on arvokas osa lapsen elämää ja tärkeä kokonaisuus jakaa vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuudessa työntekijä antaa suurimman arvon ja tilan lapsen ja vanhemman väliselle suhteelle, jolloin lapsikin tiedostaa sen olevan ensisijainen ja tärkein. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5.)

Päivähoidon työntekijälle kasvatuskumppanuus on ammatillisesti tietoinen asenne ja omaksuttu työväline. Työntekijän ammatillisuus ja ammattitaito kasvatuskumppanuudessa rakentuu pienin askelin lähtien vuorovaikutustaitojen harjoittelusta. Lisäksi kasvatuskumppanuudessa työntekijän oman toiminnan ja omien suhteiden reflektointi päiväkodissa on olennaista. Kasvatuskumppanuudessa pyritään lapsen kasvuympäristön ymmärryksen lisäämiseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19–20.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa ja havaita mahdollisimman varhain lapsen mahdollinen tuen tarve. Tuen tarve voi ilmetä jollakin oppimisen, kasvun tai kehityksen osa-alueella, jota pyritään suunnitelmallisesti yhteistyössä vanhempien kanssa tukemaan ja auttamaan. Kasvatuskumppanuus mahdollistaa myös ongelmatilanteissa matalan kynnyksen vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöhön, jolloin ilmiä pyritään pitämään helposti lähestyttävänä, avoimena ja luotettavana. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.) Päivähoitosuhteen alusta alkaen on tärkeää luoda luottamusta vanhempien ja työntekijöiden välillä, jotta myös hankalien asioiden puheeksi ottaminen on helpompaa. Luottamus ja avoin suhde antaa tukea molemmille

osapuolille esimerkiksi siinä vaiheessa, jos työntekijän havainnot lapsesta ovat ristiriidassa vanhempien käsitysten kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Kasvatuskumppanuuden yksi tärkeä piirre on lapsen ja vanhemman suhteen vahvistaminen ja heidän osallisuuden lisääminen. Kasvattajan sitoutuessa lisäämään ja vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä suhdetta ja olemaan lapselle turvallinen aikuinen, on parhaimmillaan mahdollista, että siirtymätilanteet lisäävät lapsen turvan ja selviytymisen kokemuksia. Lapsi-vanhempi-suhteen ollessa herkkä ja vastavuoroinen, lapsi kokee yhteenkuuluvuutta vanhemman kanssa ja saa hyvän pohjan kasvuun. Lapsi peilaa kokemuksiaan ja suhteitaan itseensä, jolloin ihanteellisinta on, että hän kokee olevansa rakastettu ja hyväksyty. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22–23.)

Päiväkodissa ja muussa kasvuympäristössä lapsen osallisuuden toteuttamisessa tärkeintä on, että lapsi tulee kuulluksi. Sekä vanhempien että työntekijöiden tulisi kuulla lasta ja olla kiinnostunut hänen tarinoistaan ja kokemuksistaan. Tämä olisi hyvä jakaa vanhempien, työntekijöiden ja lapsen välillä yhteisenä vuoropuheluna. Näitä kokemuksia tulisi jakaa, muistella ja tallentaa, jolloin lapsi saa kasvaakseen hyviä ja eheyttäviä kokemuksia ja muistoja mukaansa. Vanhemman osallisuus on myös hyvin olennaista kasvatuskumppanuudessa. Osallisuus on vanhemman kokemus olevansa osa lapsensa päivähoitoa ja tulevana kuulluksi. Vanhemmille täytyy järjestää työntekijöiden toimesta mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja arviointiin. Parhaimmillaan varhaiskasvatussuunnitelma on aktiivisesti käytössä, sisältöineen kaikkien osapuolten tiedossa ja jatkuvasti arvioitavana. (Kaskela & Kekkonen 2006, 24–27; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

2.2.2 Kasvatuskumppanuus työvälineenä

Kasvatuskumppanuus on päivähoiton työntekijöille työväline, joka sisältää monia ulottuvuuksia ja keinoja päästä vuoropuheluun vanhemman kanssa. Kuuleminen on keskeinen osa kasvatuskumppanuutta. Päiväkodissa kuuleva työntekijä asettuu läsnä olevaksi kuulemaan vanhemman asiaa, puhetta, ajatuksia ja tunteita. Kuulija asettuu kuulemaan, kokemaan, kiinnostumaan ja keskittymään empaattisesti toisen ihmisen sanomaan, jolloin ihminen kokee tulleensa kohdatuksi avoimesti ja rehellisesti. Hyvä kuuntelija pyrkii muodostamaan selkeän käsityksen vanhemman ajatusmallista mahdollisimman nopeas-

ti. Kuuleminen ei ole mahdollista, jos kuuntelija ei kykene turvalliseen ja myönteiseen tilanteeseen ja sen luomiseen. Kuulijan tulee olla valmis ja halukas ottamaan vastaan toisen viestittämä asia. (Davis 2003, 63; Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Kuuleminen on usein riskin ottamista vastaan, sillä tilanne voi sisältää suuttumusta ja hämmennystä. Erimielisyyksien seurauksena molemmat osapuolet alkavat herkästi puolustautumaan, jolloin toisen kuuleminen keskeytyy. Kuuleminen estyy, jos aletaan kritisoimaan, saarnaamaan, syyttelemään tai oletamaan asioita. Kuulijan asemassa työntekijä muodostaa vanhemman ajatusmallin lisäksi myös omien kokemustensa kautta mallin asiasta ja tilanteesta, jolloin työntekijän täytyy erottaa nämä toisistaan. Näitä ajatusmalleja hyödyntämällä on tavoitteena muodostaa selkeä kuva kuultavasta asiasta. Tilanteen voi muuttaa kuulevaksi viestittämällä toiselle osapuolelle, että on valmiudessa kuulla sanomalla esimerkiksi ”ahaa”, ”kerro lisää”. (Davis 2003, 64; Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Viestinnässä ja kuulemisessa erityisen suuri rooli on myös kasvojen ilmeillä ja eleillä, jotka kertovat kuulijan olevan läsnä ja halukas kuulemaan toista. Kuulijan on puheen lisäksi myös havainnoitava puhujan sanatonta viestintää ja tunteita, jotka ovat merkittäviä tilanteen ja kumppanuussuhteen kannalta. Vanhemman tarvitessa tukea kasvattaja voi istua ja asettua vierelle kuulemaan ja juttelemaan. Ymmärrys vanhemman ja kasvattajan välillä koostuu läsnäolon tuomasta tiedosta ja tunteesta. Kasvatuskumppanuus toteutuu useimmiten ja parhaiten lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, jolloin hetket voivat olla kumppanuuden kannalta aarteita. (Davis 2003, 64; Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Kuulemisen ohella kunnioitus on kasvatuskumppanuudessa ehdottoman tärkeää. Kunnioittaminen ja kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Päiväkodissa vanhempi kokee olevansa kunnioitettu tullessaan myönteisesti ja avoimesti kohdatuksi kasvattajan toimesta. Ammattilaisen asema voi herättää vanhemmassa eriarvoisuuden tunnetta, mutta kumppanuudessa on tärkeää hyväksyä ja kunnioittaa toista samanarvoisena. Kasvattaja voi ansaita vanhemman kunnioituksen hyväksymällä hänen tunteensa ja mielipiteensä silloinkin, kun eteen tulee eriäviä mielipiteitä tai hankalia tilanteita. Toisessa ääri-laidassa kunnioituksen puute näyttäytyy viestittämällä, että

toisen sanomisilla ei ole minkäänlaista merkitystä. (Davis 2003, 42–44; Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Ihmiselle on usein haastavaa hyväksyä ja kunnioittaa erilaisuuden mukanaan tuomia omasta toimintamallista poikkeavia käytänteitä. Päiväkodissa perheellä voi olla valtaosasta tai totutusta poikkeava perhekulttuuri, arvomaailma tai kokonaisuudessaan erilainen perhe. Kasvatuskumppanuudessa voidaan opetella hyväksynnän, ymmärryksen ja kunnioituksen kautta erilaisuuden sietoa, jolloin tietämys erilaisuudesta lisääntyy. Rehellisyys toimiessa ja keskustellessa kantavat hedelmää ja lisäävät kunnioitusta. Merkittävien asioiden peittely ja salaaminen ovat selkeä viesti kunnioituksen puutteesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Luottamukselle luovat perustaa aiemmin mainitut kuuleminen ja kunnioitus. Luottamuksen rakentamiseen vaaditaan intensiivistä työskentelyä perheen kanssa, johon kuuluu päivittäisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Vanhempien ja kasvattajien välistä luottamusta sekä arvostusta voi lisätä ja rakentaa avoimella, vuoropuhelua sisältävällä viestinnällä, jotka niin ikään lisäävät vanhempien kokemaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä (Karhuniemi 2013, 77). Vanhemmat ovat usein sitä mieltä, että luottamuksen saavuttaminen vanhempien ja kasvattajien välillä on sidonnainen lapsen ja kasvattajan väliseen suhteeseen. Suhteesta lapseen, kasvattajan täytyy välittää tietoaan ja tunteitaan vanhemmalle sekä olla halukas kertomaan lapsen päivästä, jotta kasvattajan ja vanhemman välisen suhteen luottamus lisääntyy. Kasvattajan suhtautumisen ja suhteen lapseen ollessa herkkä ja aidosti kiinnostunut, vanhempi kokee luottamusta, turvaa ja varmuutta lapsensa hyvästä hoidosta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Luottamus lisääntyy, jos vanhemmalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin. Myös luottamuksen kohdalla arjen päivittäiset tilanteet päiväkodissa sekä vuoropuhelu lapsen asioista rakentavat perustaa luottamukselle, ja vanhempi kokee, että ymmärrys lapsesta välittyy molemmin puolin kasvattajan kanssa. Sekä kasvattajan että vanhemman on luotettava, että kaikki välttämättömät tunteet, ajatukset ja tiedot kerrotaan toiselle osapuolelle avoimesti ja tarkasti, vaikka ne eivät olisi aina myönteisiä (Davis 2003, 42–44). Luottamuksen rakentamiseen ja mahdollistamiseen vaikuttavat myös vanhemman aikaisemmat kokemukset. Luottamuksen aikaansaaminen voi olla pitkäaikainen prosessi, eivätkä haastavat tilanteet vält-

tämättä ratkea nopeasti. Kasvattajat joutuvat sietämään keskeneräisyyttä ja ettei asiat mene välttämättä suunnitellulla tavalla. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on mahdollistaa luottamuksellinen ilmapiiri työntekijöiden ja perheen väliselle vuoropuhelulle. Lapset tarvitsevat päiväkodissa kasvattajia ja vanhemmat empaattisia kasvatuskumppaneita ympärilleen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Dialogi päivähoidossa vanhemman kanssa on aitoa vuoropuhelua, johon vaaditaan avointa kuulemistä päiväkodin kasvattajalta perhettä kohtaan. Dialogissa jokaisen osapuolen ääni tulee kuuluviin ja näkyviin omine ajatuksineen. Dialogi on tasa-arvoista, jolloin kumpikaan osapuoli ei ole toista korkeammalla tai tietämys toista merkityksellisempää. Dialogiin kuuluu suoraa puhetta, rehellisyyttä ja eri mieltä olemista. Haastavissa tilanteissa kasvatuskumppanuussuhteen dialogin merkitys korostuu: Osapuolet pysyvät toteuttamaan avointa vuoropuhelua, jolloin loukkaantumisen tai eri- ja vihamielisyyden todennäköisyys pienenee ja parhaimmillaan kasvatuskumppanuussuhde muuttuu entistä avoimemmaksi ja tehokkaammaksi. Päiväkodissa dialogia kannattelee vanhemman kokemus kuulluksi tulemisesta ja kunnioituksesta. Kasvattajan ja vanhemman dialogi voi saada aikaan yhteisöllisyyden tunteen ja kokemuksen lapsen kasvatustilanteesta. (Davis 2003, 42–44; Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

2.2.3 Kasvatuskumppanuuden rakentaminen

Kasvatuskumppanuussuhdetta lähdetään luomaan perheen ja kasvattajan tutustumisesta toisiinsa. Perheen niin tahtoessa, päiväkodin työntekijä tekee tutustumiskäynnin kotiin. Käynti toimii ikään kuin luontevana neuvolan jatkumona, jolloin terveydenhoitaja on mahdollisesti vierailut perheen kotona. Perheen on mahdollista toivoa tutustuminen järjestettäväksi päiväkodissa tai muussa paikassa. Koti on lapselle turvallisin paikka tutustua uuteen aikuiseen ja kasvattajaan. Kasvattajalle on ensisijaisen tärkeää havainnoida lasta kotiympäristössä. Tavoitteena on antaa sananvapaus vanhemmille, kuulla heitä ja heidän mahdollisia odotuksia, ennakkoluuloja sekä toiveita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.) Aloituskeskustelussa kasvattaja luo luottamusta vanhemman rooliin suhtautumalla ja vakuuttamalla vanhempien olevan lapsensa tärkeimpiä asiantuntijoita (Kekkonen 2012, 185). Työntekijä vie kotikäynniltä arvokasta tietoa päiväkotiin, jolloin ymmärrys lapsen persoonasta ja suhteesta vanhempiin välittyy päiväkotiympäristöön.

Päiväkodissa voidaan valmistautua lapsen tuloon, jolloin se on mielekkäämpi sekä lapselle, vanhemmille että työntekijöille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.)

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen tärkeä osa on arjen päivittäisissä kohtaamisissa päiväkodissa. Nämä tilanteet toteutuvat pääosin vanhemman tuodessa tai hakiessa lasta päiväkodista. Kasvatuskumppanuus ja siihen liittyvä vuoropuhelu rakentuu koko päivähoitokauden ajan. Kasvattajalla on ensiarvoisen tärkeä rooli vanhemman tukemisessa ja rohkaisemisessa puhumaan työntekijöille avoimesti sekä pohtimaan lapsen kasvua ja toimintaa arjessa. Vanhemmalle on äärimmäisen tärkeää kertoa lapsesta päiväkodin arjessa tapahtuneita asioita päivän ajalta. Nämä asiat tuovat vanhemmalle käsitystä lapsen päiväkotipäivästä ja antavat arvokkaita lapsuusmuistoja talletettavaksi. Kasvattajan myönteinen suhtautuminen vanhempaan ja yhteistyöhön mahdollistaa ja antaa tilaa perheen puheelle ja tunteille. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–45.)

Kasvatuskeskustelut ovat tilanteita, jolloin perheellä ja kasvattajalla on tila keskustella lapsen asioista ja yhteistyöstä laajemmin. Tilanteet ovat hoito- ja kasvatuskeskusteluita sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyviä keskusteluita. Yleensä ensimmäinen lapsikohtainen keskustelu varhaiskasvatuksesta järjestetään muutaman kuukauden päästä päivähoiton aloittamisesta ja vähintään kerran toimintakauden aikana. Suunnitelmassa huomioidaan lapsen omat kokemukset, tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen kiinnostuksen kohteet sekä yksilöllisesti mahdolliset tuen tarpeet. Suunnitelman pohjalta koko henkilöstön on mahdollista toimia lapsen tarpeet huomioiden yksilöllisesti ja johdonmukaisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44–46; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.) Alasuutarin (2010) tutkimuksessa työntekijät tulkitsevat kumppanuutta kahdella tavalla. Kumppanuussuhde voi olla kuin ystävien välistä kanssakäymistä ja molemminpuolista uskoutumista. Toinen näkökulma osoittaa, että suhde on enemmän auttamistyön kaltaista toimintaa, jolloin keskitytään asiakkaan henkilökohtaisten asioiden käsittelyyn. (Alasuutari 2010, 54–55.)

Lapsi voi tarvita erityistä tukea tiedollisen, taidollisen, fyysisen, sosiaalisen tai tunne-elämän osa-alueilla. Lapsen mahdollinen erityisen tuen tarpeen ja siihen liittyvien havaintojen puheeksi ottaminen arjen luottamuksellisen suhteen kautta on luontevampaa ja siihen on matalampi kynnys. Kasvatuskumppanuuden säilyttäminen ja vahvistaminen tällaisessa tilanteessa on erittäin tärkeää. Tilanne voi muodostua henkilökunnalle haas-

teeksi, jolloin ilmapiiri on pyrittävä pitämään avoimena ja entistä tiiviimpänä. Vanhemman mielipide, ajatukset ja kasvatustavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta voivat erota kasvattajan kokemuksesta päiväkodissa. Kasvattajan on vahvistettava vanhemmalle työntekijöiden tahtoa ja kykyä auttaa lasta parhaansa mukaan. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva lapsen vahvuuksista ja häntä innostavista asioista sekä ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasautumista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46–48; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 35.)

2.3 Kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa päivähoitossa

Uusperheen muodostuminen on iso elämänmuutos koko perheelle ja perheyhteyden rakentaminen vie aikaa. Uusperhettä ja sen merkittävimpiä vaikutuksia lapseen ja vanhempiin havainnollistamme laatimamme kuvion 2 avulla, joka löytyy sivulta 28. Lisäksi kuviossa 2 havainnollistamme kasvatuskumppanuuden tärkeitä osa-alueita ja pohdimme uusperheen ja kasvatuskumppanuuden välistä yhteyttä.

Yleensä uusperheen muodostumisessa lapsen osaksi jää uuteen tilanteeseen sopeutuminen, mutta sopeutuminen saattaa viedä lapselta hyvinkin paljon aikaa ja perhetilanteen muutos voi heijastua lapsen käytökseen tai tunnereaktioihin. Lapsi voi olla esimerkiksi kiukkuinen ja taantua ikäänsä nuoremmalle tasolle. (Raittila & Sutinen 2008, 71; Hayman 1999, 163–164.)

Myös vanhemmilla voi olla haasteita sopeutua uuteen perhetilanteeseen. Vanhempi joutuu etsimään omaa rooliaan, johon vaikuttavat omien ajatusten ja tunteiden lisäksi muiden odotukset. Lisäksi vanhempi joutuu tasapainoilemaan ollakseen tasapuolinen kaikkia lapsia kohtaan. Uusi vanhempi on perheessä yleensä sosiaalinen vanhempi, mutta vanhemmuus voi hiljalleen syventyä psykologiseksi vanhemmuudeksi, jolloin vanhemman ja lapsen välille syntyy kiintymyssuhde. (Mansikka 2014; Raittila & Sutinen 2008, 65.)

Uusperheen muodostuminen koettelee enemmän isän ja lapsen kuin lapsen ja biologisen äidin välistä suhdetta, koska lapsi saattaa etäännyä isästään, jos näkee häntä harvoin. Äidistään etenkin tytöt löytävät kaverin, mutta sen lisäksi äidiltä on tärkeää saada myös

huolenpitoa. Hyvä keskusteluyhteys ja avoin vuorovaikutus ovat tärkeitä lapsen ja biologisen vanhemman välillä, jotta kaikkien osapuolten sopeutuminen uuteen perhetilanteeseen helpottuisi. (Aukia & Manninen 1999, 147; Raittila & Sutinen 2008, 30, 119.)

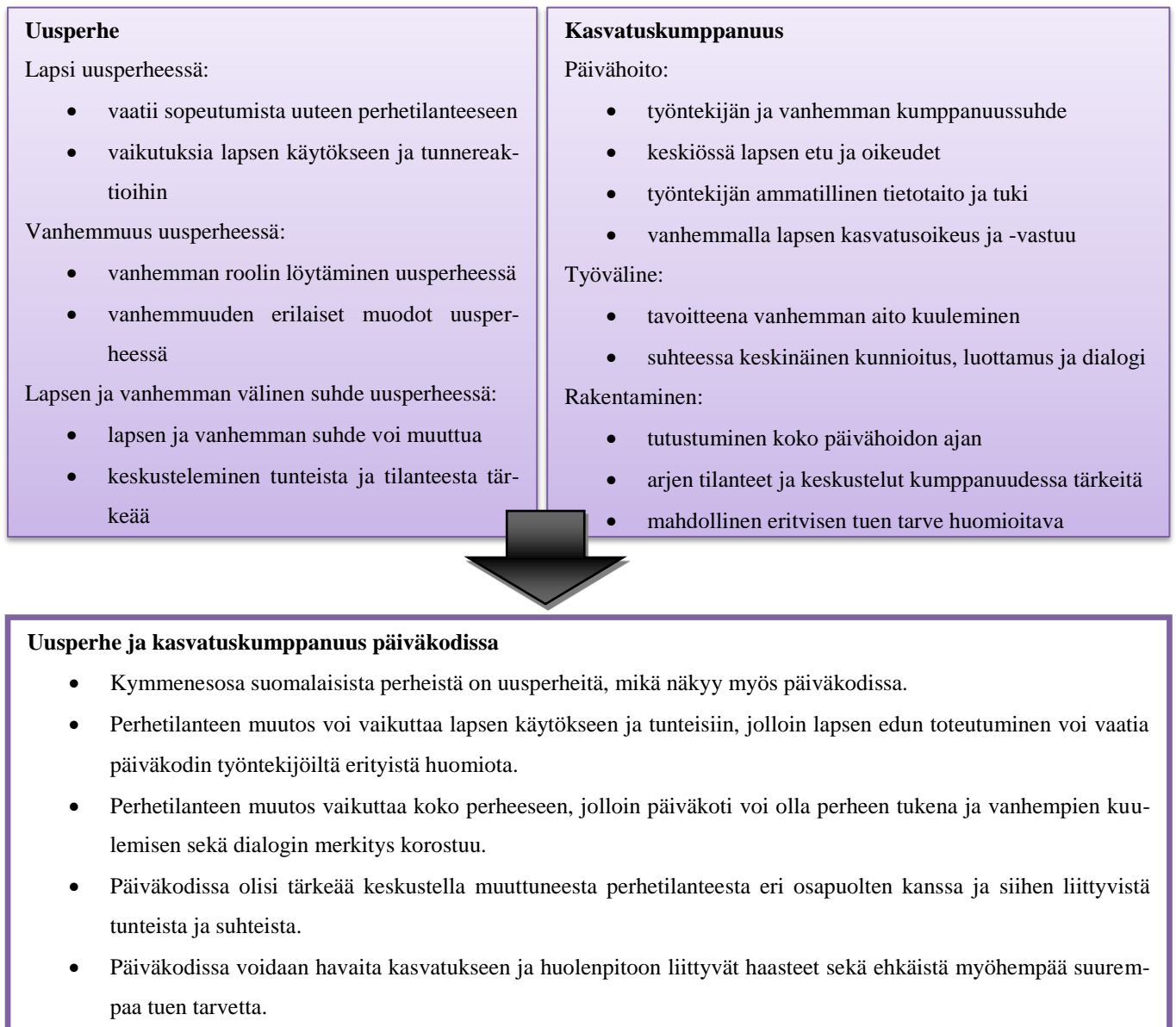
Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja työntekijän välinen vuorovaikutuksellinen ja kasvatuksellinen kumppanuussuhde päiväkodissa, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat toimimaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena eli päivähoidon keskiössä on lapsen etu. Vanhemmalla on pääoikeus ja -vastuu lapsensa kasvatuksesta. Parhaimmillaan kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhemman kokemuksellinen tieto lapsestaan ja työntekijän ammatillinen asiantuntijuus ja tuki perheelle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.)

Kasvatuskumppanuus on päivähoidon työntekijöiden työväline, jonka avulla perheiden kohtaaminen ja lapsen päivähoito pyritään järjestämään parhaalla mahdollisella tavalla. Kasvatuskumppanuus vaatii toteutuakseen työntekijältä vanhemman kokonaisvaltaista kuulemistä lapsen ja perheen asioissa. Heidän välillään pyritään vaalimaan keskinäistä kunnioitusta ja luottamusta toista kohtaan. Kumppanuussuhteessa keskinäisen dialogisuuden merkitys korostuu, jolloin päivittäiset keskustelut vanhemman ja työntekijän välillä ovat vuorovaikutuksellisia sekä molempien ajatuksille ja tunteille tilaa antavia keskusteluja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–38; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.)

Kasvatuskumppanuus vaatii sekä vanhemmilta että työntekijöiltä luottamusta, avoimuutta ja tasavertaisuutta. Kasvatuskumppanuuden rakentaminen alkaa työntekijöiden tutustumisesta perheeseen, jolloin tuntemus heidän välillään kehittyy läpi päivähoitoajanjakson. Päiväkodin arjessa tapahtuvat kohtaamiset vanhempien kanssa heidän tuodessa tai hakiessa lastaan ovat miltei tärkeimpiä tilanteita kumppanuuden toteutumisessa ja rakentumisessa. Kasvatuskumppanuuden avulla pyritään myös havaitsemaan lapsen mahdollinen tuen tarve mahdollisimman varhain, jonka jälkeen tehdään yhteinen strategia lapsen parhaan mahdollisen kehityksen turvaamiseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–48.)

Uusperhettä ja kasvatuskumppanuutta on erikseen tutkittu melko paljon, mutta uusperheen kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta emme löytäneet tutkimuksia tai

artikkeleita. Pohdimme ja havainnollistamme uusperheen ja kasvatuskumppanuuden välistä yhteyttä päivähoidossa alla olevan kuvion 2 avulla.

KUVIO 2. Uusperhe ja kasvatuskumppanuus päiväkodissa

Suomessa uusperheitä vuoden 2013 lopussa oli 53 000, ja uusperheiden lapsia oli 76 000 (Tilastokeskus 2014a). Perheiden moninaistuminen on nostanut huolta lasten hyvinvoinnista (Broberg 2014, 11). Muuttuvien olosuhteiden myötä lapsi ja perhe saattaa tarvita enemmän tukea. Päivähoitossa voidaan havaita mahdolliset kasvatukseen ja huolenpitoon liittyvät haasteet, jolloin tilanteeseen puuttamalla perheen myöhäisempää tuen tarvetta voitaisiin vähentää. Perheen tuen tarve saattaa liittyä lapsen käytöksen li-

säksi vanhempien jaksamiseen ja arjen organisoinnin haastavuuteen. Päiväkodin tuki perheelle tällaisessa tilanteessa on todella tärkeä.

Suomalaisista perheistä lähes 10 % on uusperheitä (Tilastokeskus 2013). Uusperheitä on lähes kymmenesosa kaikista suomalaisista perheistä, jolloin uusperheisiin kuuluu melko paljon myös päiväkotikäisiä lapsia, jotka viettävät päivänsä päiväkodeissa. Uusperhe todennäköisesti näkyy myös päiväkodin toiminnassa jossain määrin ja vaikuttaa päiväkotityöhön mahdollisilla erityispiirteillään ja erityiskäytännöillään. Uusperheen lapsella saattaa olla useissa tapauksissa kaksi kotia, jolloin tämä vaatii erityishuomiota myös päiväkodissa.

Perhetilanteen muutos ja uusperheen muodostuminen mahdollisesti vaikuttavat lapsen käytökseen ja tunteisiin, koska tilanne on uusi lapselle. Lapsen tunnereaktiot ja muuttunut käytös saattavat näkyä myös päiväkodissa. Päivähoidon työntekijän on huomioitava lapsen muuttunut käytös ja erinäiset tunnereaktiot, joita voivat olla ärtymys, kiukkuiisuus sekä harmitus ja ikävä tasapainotellussa kahden kodin ja vanhemman välillä. Äärimmäisissä tilanteissa lapsi voi jopa taantua kehityksessään ja kasvussaan.

Lapsen muuttuneesta käytöksestä ja mahdollisista uudenlaisista tunnereaktioista olisi tärkeä keskustella yhdessä molempien vanhempien kanssa, jotta nämä olisivat kokonaisvaltaisesti tietoisia lapsen elämästä ja arjesta päiväkodissa. Tällaisissa tilanteissa kasvatuskumppanuus on tärkeä työväline työntekijän ja perheen välillä, jotta lapsen hädässä ja kriisissä voitaisiin yhdessä tukea lasta käsittelemään tunteitaan, selviytymään muutoksen yli sekä sopeutumaan uuteen tilanteeseen, joka voi vaatia paljonkin työstämistä perheen kesken ja myös päiväkodissa lapsen kanssa. Uusperheen mukanaan tuomien muutosten rinnalla päiväkotitoimi voi toimia lapselle pysyvänä, tuttuna ja turvallisenä paikkana, jossa lapsen tavallinen ja normaali elämä voi jatkua.

Perheen tuen tarve saattaa myös lisääntyä päiväkodissa. Perhetilanteen muutos vaatii koko perheeltä vanhempien sopeutumista tilanteeseen, mikä saattaa näkyä myös päiväkodissa. Kasvatuskumppanuudessa vanhempien kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogin merkitys korostuu entisestään. Päivähoito on sosiaalialan peruspalvelu, jossa työntekijät voivat olla perheen tukena henkisesti, mutta myös joissain tapauksissa perheen tukena hakemassa ammattiapua perheen muuttuneeseen ja haastavaan

tilanteeseen. Päiväkodin työntekijät ovat perheelle tuttuja, joita parhaimmillaan on helppo lähestyä perheen ongelmissa. Perhe saattaa vaatia erityistä huomiota päiväkotiarjensa suunnittelussa ja sujumisessa, koska elämäntilanne on voinut muuttua kokonaisvaltaisesti. Uusperheessä esimerkiksi vanhempien työajat saattavat olla haasteelliset ja vaikeuttaa lapsen päiväkotiarjen sujumista ja vaatia päiväkodilta joustavuutta lapsen tuonti- ja hakuajankohdissa.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ

3.1 Opinnäytetyön eteneminen

Opinnäytetyömme aihe alkoi hahmottua keväällä 2013 päiväkotiharjoittelun myötä. Aluksi meitä kiinnosti eroperheiden kanssa tehtävä työ, mutta aiheemme suunta muuttui uusperheen kanssa toteutettavaan kasvatuskumppanuuteen päivähoidossa. Prosessin alussa teimme tutkimussuunnitelman, jonka esitimme joulukuussa 2013. Tutkimusluvan opinnäytetyöllemme haimme kevään 2014 aikana Tampereen kaupungin sivistyspalveluista. Keväällä 2014 tutustuimme uusperheestä ja kasvatuskumppanuudesta kertovaan kirjallisuuteen ja teorian lukemista jatkoimme syksyllä 2014.

Yhteistyökumppaneitamme ovat neljä Tampereen keskisen palvelualueen päiväkotia, joiden työntekijöitä haastattelimme. Soitimme kyseisiin päiväkoteihin, esittelimme opinnäytetyömme aiheen ja sovimme puhelimitse haastatteluiden ajankohdat. Työntekijöiden haastattelut toteutimme touko- ja kesäkuussa 2014. Litteroimme haastattelut kesän aikana ja syksyllä kirjoitimme opinnäytetyön teoriaosuuden ja analysoimme haastattelut.

3.2 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimustehtävä ja -kysymykset ovat muotoutuneet pitkällä aikavälillä lopulliseen muotoonsa. Tutkimuksemme päätavoitteena on koota päiväkotien työntekijöiltä heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan uusperheiden kanssa tehtävästä kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksen työvälineenä. Kartoitamme myös uusperheiden kasvatuskumppanuuteen liittyviä haasteita, mahdollisuuksia ja kehitysideoita. Tutkimustehtävän lisäksi olemme asettaneet kolme tarkentavaa tutkimuskysymystä, joiden teemat olemme valinneet kasvatuskumppanuuden teoriaviitekehystä. Nämä kolme teemaa ovat tärkeitä elementtejä kasvatuskumppanuuden rakentamiseksi päivähoidossa.

Tutkimustehtävä:

Millaisia kokemuksia päiväkodin työntekijöillä on kasvatuskumppanuudesta uusperheiden kanssa?

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä asioita uusperheiden kohtaamiseen liittyy päivähoidossa?
2. Mitkä tekijät liittyvät uusperheiden osallisuuteen päivähoidossa?
3. Miten uusperhe näyttäytyy arjen tilanteissa päivähoidossa?

3.3 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka ei pyri yleistettäviin tuloksiin tai mittaamiseen vaan ymmärtämiseen sekä tulkitsemiseen. Opinnäytetyösämme ollaan kiinnostuneita määrän sijaan laadusta, eikä asioita pyritä laittamaan riippuvuus-suhteeseen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ihminen on subjekti eli tavoitteena on löytää ymmärrys ihmisen ajattelutavalle. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2003, 31–32.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija lähtee avoimin mielin ilman valmiita mittareita tutustumaan tutkittavaan ilmiöön. Tutkijalta vaaditaan luovuutta ja rohkeutta kohdata ihmisiä ilman ennakko-oletuksia. Tutkija toimii tulkitsijana, joten aineistosta vedetyt johtopäätökset täytyy perustella kattavasti. Toisenkin tutkijan pitäisi päätyä ainakin osittain samoihin johtopäätöksiin kuin ensimmäinen tutkija. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2003, 31–32.)

3.3.1 Aineiston kerääminen

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, joka on vapaamuotoinen ja keskustelunomainen haastattelumuoto (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2003, 46). Tutkimuksemme rakentuu kolmen teeman ympärille: uusperheiden kohtaaminen päivähoidossa, uusperheiden osallisuuteen päivähoidossa sekä uusperheet päivähoidon arjen

tilanteissa. Haastattelut etenivät edellä mainittujen teemojen sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa.

Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska halusimme antaa päivähoiton ammattilaisille mahdollisuuden tuoda vapaasti esille heidän omia kokemuksiaan uusperheiden kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta. Lisäksi pidimme tärkeänä haastattelun joustavuutta. Haastattelussa on mahdollisuus tarkentaa teemoja, oikaista väärinymmärryksiä ja käydä aiheesta monipuolista keskustelua. Haastatteluissa etenimme tilanteiden edellyttämällä tavalla ja kysyimme haastateltavilta tarpeen mukaan lisäkysymyksiä, joiden avulla selvensimme sekä syvensimme saatavia tietoja. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73, 75.)

Toteutimme haastattelut ryhmähaastatteluina, jotta haastateltavilla olisi mahdollisuus luontevaan, vapautuneeseen ja keskustelemaan ilmapiiriin yhdessä tutun työkaverin kanssa. Kolmessa haastattelussa oli mukana kaksi varhaiskasvattajaa ja yhteen haastatteluun osallistui kolme varhaiskasvattajaa. Ryhmähaastattelussa osallistujat voivat auttaa toisiaan muistinvaraisissa asioissa sekä väärinymmärrysten korjaamisessa, mutta toisaalta ryhmässä voi olla dominoivia henkilöitä, jotka eivät anna tilaa muille ryhmäläisille. Lisäksi ryhmä voi estää ryhmän kannalta kielteisten asioiden esiin tulemisen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 210–211.)

Nauhoitimme kaikki haastattelut, jotta pystyimme myöhemmin palauttamaan haastattelut tarkasti mieleen. Emme haastatelleet kerrallaan enempää kuin enintään kolmea osallistujaa, koska muuten haastateltavien äänet olisivat saattaneet sekoittaa nauhoja kuunnellussa. Haastatteluihin osallistui varhaiskasvattajia neljästä erikokoisesta päiväkodista Tampereen keskiseltä palvelualueelta. Haastattelut järjestettiin päiväkotien tiloissa ja jokaisesta päiväkodista ryhmähaastatteluun osallistuivat yhdessä lastenhoitaja sekä lastentarhanopettaja. Ennen haastattelua kävimme varhaiskasvattajien kanssa haastattelun teemat läpi ja kunkin teeman alussa avasimme kysymyksissä esiintyvät käsitteet. Haastateltavilla syntyi teemoistamme ajatuksia ja toisiaan tukevaa keskustelua.

3.3.2 Aineiston analysointi

Opinnäytetyössä käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jossa käsitteitä yhdistämällä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päätteilyyn. Aloitimme analysoimisen kuuntelemalla nauhoitukset huolellisesti läpi, minkä jälkeen litteroimme eli kirjoitimme nauhoitukset auki. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109, 112.) Pyrimme litteroimaan mahdollisimman sanatarkasti, mutta äännähdyksiä ja taukoja emme kirjoittaneet auki. Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä noin 40 sivua. Litteroinnin jälkeen perehdyimme haastattelujen sisältöön huolellisesti ja annoimme kullekin teemalle oman värikoodin: vihreä tarkoitti uusperheen kohtaamista päivähoidossa, sininen uusperheen osallisuutta päivähoidossa ja punainen arjen tilanteita, joita päiväkodissa esiintyy uusperheiden kanssa työskenneltäessä. Värien avulla korostimme tekstistä kunkin teeman alle kuuluvia asioita ja karsimme tutkimukselle epäolennaisen tiedon pois.

Värien lisäksi hyödynsimme koodeja, joiden avulla löysimme myöhemmin mistä kohdasta haastatteluja virke on. Haastattelut merkkasimme H1, H2, H3 ja H4. Haastattelut etenivät teemoittain järjestyksessä, mutta keskustellessa haastateltavien kanssa teemat sekoittuivat keskenään, joten jaoimme teemajärjestyksenkin koodeilla T1, T2 ja T3. Lisäksi merkkasimme värjättyjen virkkeiden perään lyhenteiden avulla onko puhuja lastentarhanopettaja (lto) vai lastenhoitaja (lh).

Kokosimme värilliset virkkeet yhteen teemoittain ja teemojen sisällöt pilkoimme vielä väliotsikoiden alle, joita haastatteluissakin käytimme. Tämän jälkeen aloitimme aineiston redusoinnin eli pelkistämisen. Kirjoitimme kunkin alkuperäisilmauksen perään pelkistetyt ilmaukset, jotka kokosimme yhteen. Seuraavaksi siirryimme aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn. Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin alaluokiksi, ja alaluokat nimettiin sisältöjä kuvaavilla käsitteillä. Luokittelussa aineisto tiivistyi, koska yksittäiset asiat sisällytettiin laajempiin käsitteisiin. Klusteroinnin jälkeen aloitimme aineiston abstrahoinnin eli käsitteellistämisen. Klusteroinnin katsotaan olevan osa abstrahointiprosessia. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä, joita yhdistellään niin pitkälle kuin se on aineiston sisällön kannalta mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109–112.)

Aineiston redusointia, klusterointia ja abstrahointia havainnollistamme taulukon 1 avulla, joka löytyy sivulta 36. Taulukosta 1 voidaan nähdä esimerkki, kuinka analysoimme yhden osan uusperheen kohtaamisesta. Alkuperäisilmaukset pelkistettiin ja pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin alaluokkia, jotka yhdistimme yläluokiksi. Yhdistelyä jatkettiin niin kauan kuin se oli aineiston sisällön näkökulmasta mahdollista ja kannattavaa.

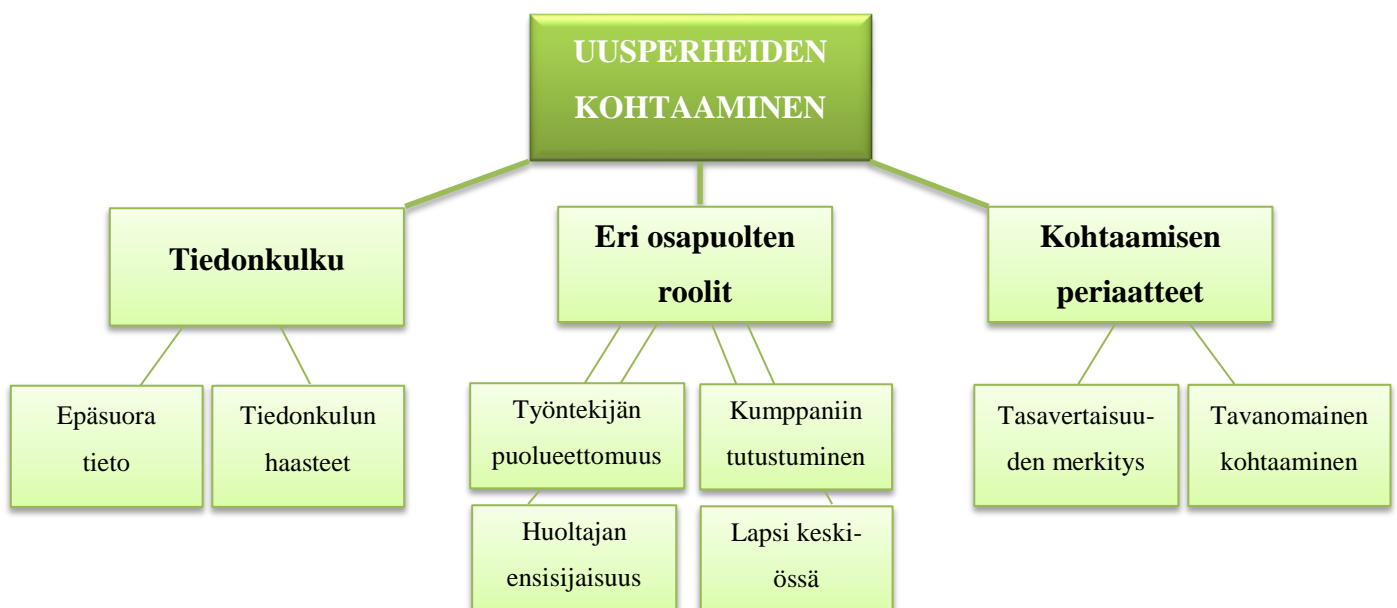
TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston redusoinnista, klusteroinnista ja abstrahoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Tietysti ehkä se semmonen tiedonkulku. Et se täytyy selvittää, että annetaanko tiedotteet ja ylipäänsä tieto niinku aina kahteen kertaan vai annetaanko vaan toiselle”</p>	Haasteena tiedonkulku kaikille osapuolille	Tiedonkulun haasteellisuus	Tiedonkulku
<p>”Kyllä se semmonen tiedotuspuoli. Ja joskus on semmonen, että näkee käytännössä vaan toista, vaikka oiskin yhteishuoltajuus”</p>	Haasteena tiedotus, toinen vanhempi ei ole mukana päiväkodin arjessa		
<p>”Jos eivät keskenään keskustele niin me muistetaan sitte molemmille vanhemmille kertoo kaikki”</p>	Tiedonkulun varmistaminen molemmille osapuolille	Tiedonkulun varmistaminen	
<p>”Semmosessa ei olla edes välttämättä tietosia, että mikä tieto siinä aina saavuttaa sen toisen ja mikä ei.”</p>	Työntekijät epätietoisia tiedon perille menemisestä eri osapuolille		
<p>”Niin, että ne lupa-asiat pitää olla sit varmasti kohdallaan. Ja just se niinku toisaalta se tiedonvälitys, ku periaatteessa huoltajille vaan kerrotaan, että sitte ku tulee semmonen vähän tai selviää hakijat että mitä kerrotaan. Että sitä joutuu aika monesti pohtii sitte, että totta kai ne kuulumiset sitte kerrotaan, ku sillä on oikeus hakeekin.”</p>	Epätietoisuus tiedon antamisen luvallisuudesta eri osapuolille	Tiedonsaantioikeus	
<p>”Toisaalta niillä on myös oikeus tietää se lapsen hoitopäivä, että siinä pitää olla tarkkana, että se menee niinku sen lain mukaan, että mitä millonkin on oikeus tietää.”</p>	Tiedonsaannin oikeus miettyä		

4 KASVATUSKUMPPANUUS UUSPERHEIDEN KANSSA

4.1 Uusperheen kohtaaminen päivähoitossa

Tässä luvussa kuvaamme haastatteluihin perustuen opinnäytetyömme tulokset. Haastattelurunkomme (liite 1, sivu 65) ensimmäinen osio käsitteli uusperheen kohtaamista päivähoitossa. Haastattelussa ensimmäisen osion pääteemoiksi nousivat tiedonkulku, eri osapuolten roolit ja kohtaamisen periaatteet. Pääteemat jakaantuivat edelleen pienempiin kokonaisuuksiin, joita avaamme tässä luvussa alla olevan kaavion (kuvio 3) avulla. Olemme merkinneet haastateltavien suorat lainaukset sisennyksellä ja lainaukset ovat kursivoitu. Lainauksen lopussa on koodimerkintä sulkeissa, jolla kuvaamme haastateltua ja lainauksen kertojaa, joka on joko lastenhoitaja (lh) tai lastentarhanopettaja (lto).

KUVIO 3. Kohtaaminen uusperheiden kanssa

Haastatteluissa yksi merkittävimpiä tuloksia oli tiedonkulku uusperheiden kohtaamisessa. Tiedonkulku jakaantuu analyysissämme *epäsuoraan tietoon* ja *tiedonkulun haasteisiin*. Epäsuoralla tiedolla tarkoitamme uusperheen ilmenemistä päivähoitossa epäsuorasti. Tieto uusperheestä tulee päiväkodille eri lähteistä, hyvin usein kirjallisista doku-

menteista, kuten hoitosopimuksista. Tieto uusperheestä ilmenee viimeistään varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa vanhemman kertomana.

Jos aattelee sitä ihan ensimmäistä tietoo, niin kyllä se tulee varmaan tuolta papereitten kautta ja järjestelmän kautta. En sit osaa sanoa, että kyllä vanhemmatkin varmaan kertoo, tai sitten voidaan johdatella keskustelua siihen suuntaan vasu-keskustelussa kyllä. (H4, Ito)

Usein uudesta hakijasta vain ilmoitetaan, joka saattaa olla jo huoltajan uusi kumppani. Haastateltavat kokivat uusperheestä kertomisen vastuun olevan vanhemmilla, työntekijät ovat varovaisia kyselemään perhetilanteesta. Välttämättä perhe ei kerro missään vaiheessa perhetilanteensa muutoksista päiväkodille. Haastateltavat toivoivat, että perhetilanteesta kerrottaisiin mahdollisimman varhain päiväkodilla. Tieto uusperheestä tai jo aiemmin tapahtuneesta erosta voi tulla ilmi päiväkodissa myös lapsen käytöksestä, puheesta tai lapsen liittyvän huolen kautta.

Ja kyllä siis jos on huoli, niin kysytäänhän me joka tapauksessa ja kerrotaan, että nyt on tämmösestä tapauksesta jäänyt huoli. Siinä vaiheessa on usein arveltukin, että kotona on muutoksia tapahtunu, niin siinä kohtaa meille usein kerrotaan, kun kerrotaan ja ihmetellään miten sen lapsen käytös on muuttunu. Se on kuitenkin se, mistä me lähetetään, ei kuitenkaan sitä perhettä hoideta vaan sitä lasta, vaikka kasvatuskumppanuutta ylläpidetäänkin. (H4, Ito)

Toinen tietoon liittyvä ilmiö uusperheiden kohtaamisessa päiväkodissa oli tiedonkulun haasteellisuus. Haastateltavat kokivat, että tiedonkulku kaikille osapuolille on usein haastavaa. Tieto ei välttämättä mene huoltajalta toiselle varsinkaan silloin, jos heidän välinsä ovat huonot. Haasteena tiedonkulussa koettiin myös se, että toinen huoltaja ei välttämättä ole lainkaan mukana päiväkodin arjessa, jolloin kontakti häneen on lähes olematon. Huoltajien on mahdollista saada omat tiedotteet päiväkodilta tarpeen tullen. Työntekijöiden on varmistettava tiedonkulku molemmille vanhemmille ja joskus toimittava vanhempien välissä lapsen vaihtopäivinä huoltajalta toiselle. Haastatteluissa pohdintaa herätti tiedonsaantioikeus ja lupa-asiat lapsen tietojen luovuttamisesta.

Uusperheiden kohtaamisessa päivähoidossa eri osapuolten roolit jakaantuivat neljään osaan, jotka olivat *työntekijän puolueettomuus, huoltajan ensisijaisuus, kumppaniin tutustuminen sekä lapsi keskiössä*. Haastateltavat kokivat uusperheen kohtaamisessa ja

roolissaan työntekijänä tärkeäksi olla puolueettomia ja neutraaleja vanhempien välisessä kanssakäymisessä, erityisesti huoltajien välisessä riitatilanteessa. Työntekijän roolissa huoltajien ja uusperheiden lapsen asioita käsiteltäessä, on mahdollista joutua välikädenäsi huoltajien tai useamman muun osapuolen välillä.

Siis mikä nyt on päällimmäisenä mielessä on, että haaste on, mikä meille näkyy, ettei vanhemmat keskenään oo missään tekemisissä. Sitte kaikki kulkee niinku mejän kautta.(H3, lh)

Mutta jos siinä on jäänyt jotain kaunaa, nii me joudutaan kuuntelee ja me kuunnellaan ammatti-ihmisenä eikä me oteta mitään kantaa. Me ollaan sanottu suoraan, jos on alettu toisesta puhumaan negatiivisesti, että te hoidatte keskenänne nämä asiat, että meille riittää, että hoidetaan lapsen asiat sitte. Ei lähetä riitakapulaksi eikä kuuntelijaksi (H3, lto)

Työntekijän puolueettomuuden lisäksi tämän rooli oli hyvin moninainen. Työntekijälle tärkeiksi rooleiksi osoittautuivat puheeksi ottaja sekä lapsen edun ajaja ja näiden lisäksi haastateltavat nostivat esiin työntekijän rajallisuuden ja ammatillisen näkemyksen esittämisen. Työntekijän rajallisuuden haastateltavat kokivat päivähoiton arjessa uusperheiden kanssa tehtävässä työssä tärkeäksi muun muassa huoltajien välisissä riitatilanteissa, jolloin päiväkodin työntekijän ei voida olettaa hoitavan vanhempien välejä, henkilökohtaista elämää ja samalla lapsen kotiasioita.

Haastatteluissa nousi esille huoltajan ensisijaisuus uusperheiden kohtaamisessa päivähoitossa. Haastateltavat kokivat huoltajan olevan ensisijainen tiedonsaaja lapsen asioissa päiväkodissa. Riippuen tiedotettavan asian luonteesta, tieto saatetaan kertoa myös uudelle kumppanille, mikäli asia ei ole liian arkaluontoinen tai vakava. Kolmanneksi rooliksi nousi uuteen kumppaniin tutustuminen. Uuden kumppanin roolin koetaan mahdollisesti vahvistuvan vähitellen päiväkodissa lapsen asioiden hoitajana. Haastateltavat kertoivat *kehitysideana*, että uuteen kumppaniin tutustuminen saattaisi olla hyödyllistä päiväkodissa, mutta työntekijän resurssit ovat rajalliset ja nykyinenkin tunteminen on joissakin tapauksissa riittävä.

Neljänneksi rooliksi nousi lapsen rooli uusperheessä ja päiväkodissa. Haastatteluista nousi jopa tärkeimpänä asiana lapsen etu ja keskiössä oleminen myös uusperheen kanssa työskenneltäessä. Haastateltavat korostivat, että lapsi on keskiössä vanhempien sijaan

päiväkodissa. Useassa haastattelussa haastateltavat painottivat, että he eivät hoida perhettä vaan lasta resursseihin ja ammattitaitoon viitaten. Jatkossakin työskennellessä uusperheiden kanssa haastateltavat kokivat, että lapsen etu ja sen ajaminen ovat heidän päätehtävänsä.

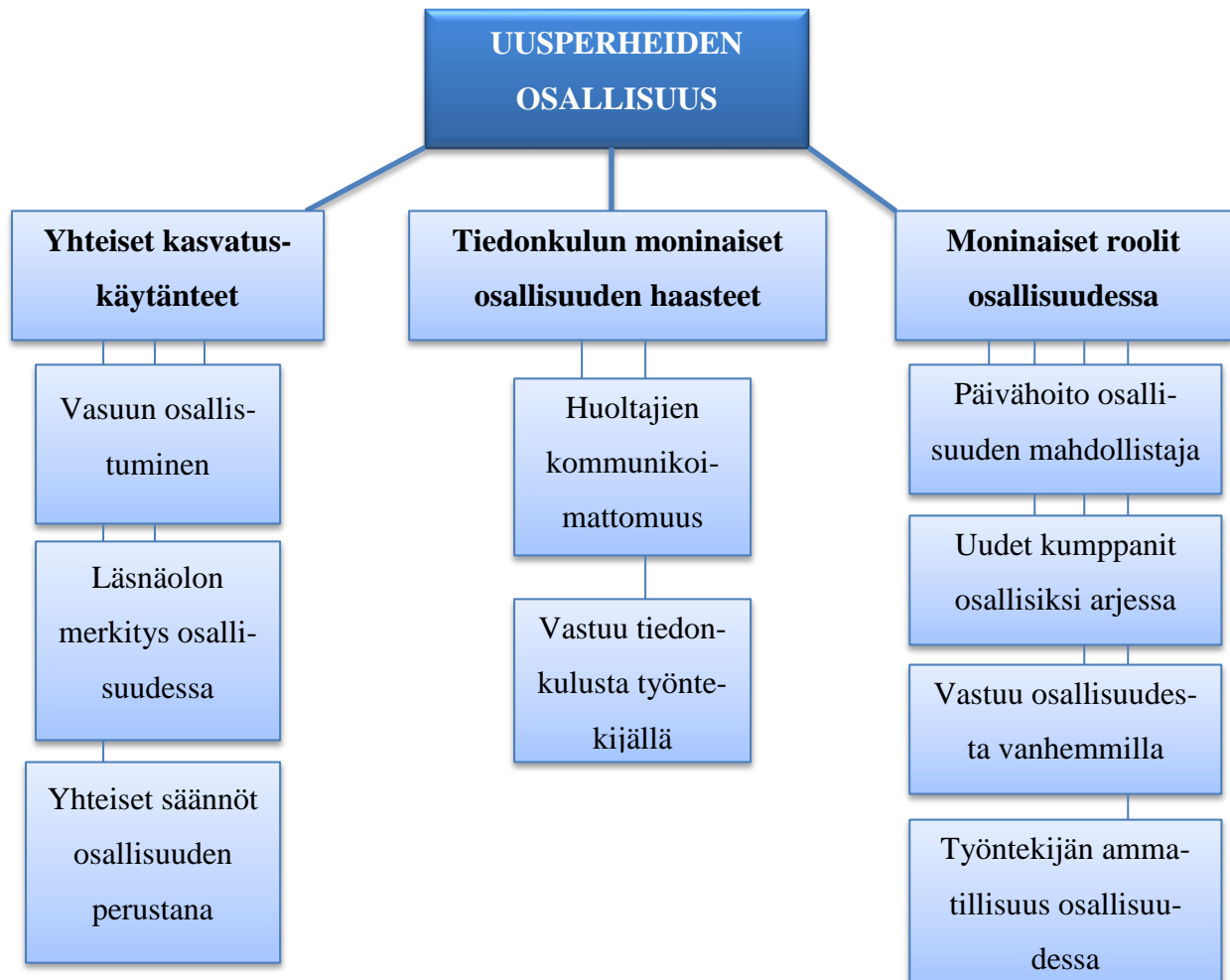
Kolmanneksi pääteemaksi uusperheen kohtaamisessa päiväkodissa muodostui kohtaamisen periaatteet. Kohtaamisen periaatteissa korostuivat *tavanomainen kohtaaminen* ja *tasavertaisuuden merkitys*. Haastateltavat kokivat uusperheen kohtaamisen päiväkodissa aivan tavallisena kohtaamisena ja ettei se eikä kohtaamisen haastavuus eroa muiden perheiden kohtaamisesta. Myöskään ensikohtaaminen ei eronnut muiden perheiden ensikohtaamisesta. Uusperhe oli haastateltaville tavallinen ilmiö päiväkodissa. He painottivat sitä, että kohtaamiset perheiden välillä ovat muutenkin erilaisia riippumatta siitä onko se uusperhe.

Haastateltavat painottivat tasavertaisuuden merkitystä uusperheitä kohdatessa. *Kehittävästä näkökulmasta* haastateltavat painottivat, että uusperheiden kohtaamisessa tärkeää on avoimuus, huomioida kaikkien osapuolten toiveet, työntekijänä olla puolueeton eri osapuolten välillä sekä kohdella kaikkia osapuolia ja perheitä yleensäkin tasavertaisesti korostamatta uusperheyttä.

4.2 Uusperheen osallisuus päivähoitossa

Haastattelurungon (Liite 1, sivu 65) toisena osana on osallisuus uusperheiden kanssa. Osallisuudessa korostuivat yhteiset kasvatuskäytännöt, tiedonkulun moninaiset haasteet sekä osallisuuden moninaiset roolit. Edellä mainitut teemat jakaantuivat pienempiin kokonaisuuksiin, joita avaamme alla olevan kaavion (kuvio 4) avulla tässä luvussa.

KUVIO 4. Uusperheen osallisuus päivähoitossa

Yhteiset kasvatuskäytännöt koettiin erittäin tärkeiksi uusperheiden osallisuuden toteuttamisessa, joista korostui *varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun (vasu) osallistuminen*, *läsnäolon merkitys osallisuudessa* ja *yhteiset säännöt osallisuuden perustana*. Haastateltavien kokemus oli, että yleensä lapsen vasuihin osallistuvat ainoastaan biolo-

giset vanhemmat. Uusia kumppaneita puolestaan vasu-keskusteluissa on ollut läsnä harvoin tai ei koskaan. Työntekijöiden mielestä olisi hyödyllistä, että uusi kumppani osallistuisi vasuun varsinkin ollessaan pidempiaikainen kumppani ja mukana intensiivisesti lapsen elämässä. Haastatteluissa nousi esille, että jotkut työntekijät ovat järjestäneet myös kaksi vasu-keskustelua, jos vanhemmat eivät ole pystyneet tulemaan yhteiseen vasuun syystä tai toisesta. Jotkut haastateltavista olivat sitä mieltä, että eivät järjestä kahta vasua, vaan vanhempien on pystyttävä osallistumaan yhteiseen vasuun tai toisen on jätävä pois tilaisuudesta.

Haastattelujen perusteella suuri merkitys osallisuuden toteutumisessa on sillä, kuinka paljon henkilö on läsnä päivähoiton arjessa. Haastateltavat painottivat, että sosiaalinen kanssakäyminen vanhemman tai uusvanhemman kanssa päiväkodissa vahvistaa myös tämän osallisuutta ja häneen muodostuu tiiviimpi suhde. Jos vanhempi ei ole läsnä päivähoiton arjessa, suhde päiväkodin ja vanhemman välillä jää etäisemmäksi tai sitä ei ole lainkaan, jolloin vanhemman osallisuus päiväkodin toiminnassa on vähäinen.

Osallisuus toteutuu varmaan enemmän sen osapuolen kanssa siitä uusperheestä, kumpi enemmän täällä on kanssakäymisissä. Kenelle tulee semmonen enemmän lähempi kontakti meihin työntekijöihin. (H1, lto)

Jos aattelee uusperhettä ja molemmat vanhemmat hakee lasta päivähoitosta ja ovat meidän kanssa tekemisissä, silloin se ei ehkä juurikaan siitä eroo, on helppo saada vasu-keskusteluihin mukaan. Jos vanhempi on vanhemman mukana lapsensa elämässä vaan viikonloppuisin, niin silloinhan me ei olla vanhempaan niin paljoa kontaktissa. (H4, lto)

Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on etävanhempi, joka saattaa mahdollisesti asua toisella paikkakunnalla tai vanhempi, joka ei hoida lapsen vientiä ja hakua päiväkodista, koska lapsi on hänen luonaan vain viikonloppuisin. Tämä koskee myös uutta kumppania, jos hän ei käy päiväkodissa. *Kehitysideana* uusperheen osallisuuden lisäämiseksi haastateltavat nostivat esille perheen vaatimisen mukaan päiväkodin toimintaan lapsen edun vuoksi. Työntekijät kuitenkin kokivat roolissaan vaikeaksi vaatia perhettä mukaan päiväkodin toimintaan.

Uusperheen osallisuuden lisäämiseksi haastateltavat kokivat tärkeänä, että uusperheen kaikki osapuolet laatisivat yhteiset säännöt, käytänteet ja toimintaohjeet päivähoiton arkeen osallisuuden perustaksi. Tällöin molemmilta vanhemmilta voitaisiin kerätä kat-

tavasti tiedot, toiveet ja tärkeät asiat esimerkiksi ennakkotietolomakkeella. Toivottavaa olisi, että yhteistyö uusperheen kanssa olisi tiiviimpää ja molempien huoltajien lisäksi uudenkin kumppanin kasvatusnäkemys huomioitaisiin. Haastateltavat korostivat avoimuutta kaikkien osapuolten välillä keskenään ja päiväkodin kanssa.

Osallisuuden toteutumisessa uusperheiden kanssa toiseksi pääteemaksi nousi tiedonkulun moninaiset haasteet, jotka jakautuvat *huoltajien kommunikoimattomuuteen ja vastuu tiedonkulusta työntekijällä*. Tiedonkulun vastuu on molemmilla vanhemmilla, mutta se on hyvin haastavaa ja joissakin tapauksissa mahdotonta keskinäisen kommunikoimattomuuden ja riitaisten välien takia. Tällöin tiedonkulku huoltajalta toiselle on epävarmaa, jolloin työntekijän on varmistettava tiedonkulku lapsen asioista molemmille vanhemmille. Tiedon on saavutettava molemmat vanhemmat myös riittävän ajoissa. Työntekijät luottavat uuteen kumppaniin tiedonvälittäjänä, jolloin vanhemman on mahdollista saada tieto uuden kumppanin kautta tämän hakiessa lasta.

Meiänhän pitää se tieto välittää niinku molemmille biologisille vanhemmille niin siinä mun mielestä on semmoista, että ei välttämättä aina huomata, että on kaks lappua, kaks kyselyä, kaks kaikkia täytyis olla. (H2, Ito)

Uusperheiden osallisuudessa päivähoidossa eri osapuolten roolit jakaantuivat neljään osaan, jotka olivat *päivähoito osallisuuden mahdollistajana, uudet kumppanit osallisiksi arjessa, vastuu osallisuudesta vanhemmilla ja työntekijän ammatillisuus osallisuudessa*. Päiväkoti toimii uusperheiden osallisuuden mahdollistajana päivähoidossa. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että uusperheiden ja muiden perheiden osallisuuden toteutumisessa ei ole eroja vaan päiväkodilla on avoin vastaanotto kaikille osapuolille ja lapsen laajentuneille verkostoille. Uusperheen eri osapuolten osallistuminen muun muassa päiväkodilla järjestettäviin juhliin on aktiivista. Päiväkoti on avoin ja antaa mahdollisuuden osallistumaan ja osallisuuteen, jolloin päätösvalta osallistumisesta päiväkodin toimintaan on perheillä itsellään.

Uusien kumppanien rooli ja osallisuus päiväkodin arjessa on vaihteleva. Haastateltavien mielestä uudet kumppanit ovat tervetulleita päivähoitoon, riittävää kuitenkin on välttämättömien asioiden sujuminen heidän kanssaan. Uusi kumppani saattaa olla tavallinen hakija tai joissakin tapauksissa uusi kumppani on ottamassa vahvasti äidin roolia perheessä. Päävastuu lapsen asioissa on kuitenkin vanhemmalla. On myös vanhemman

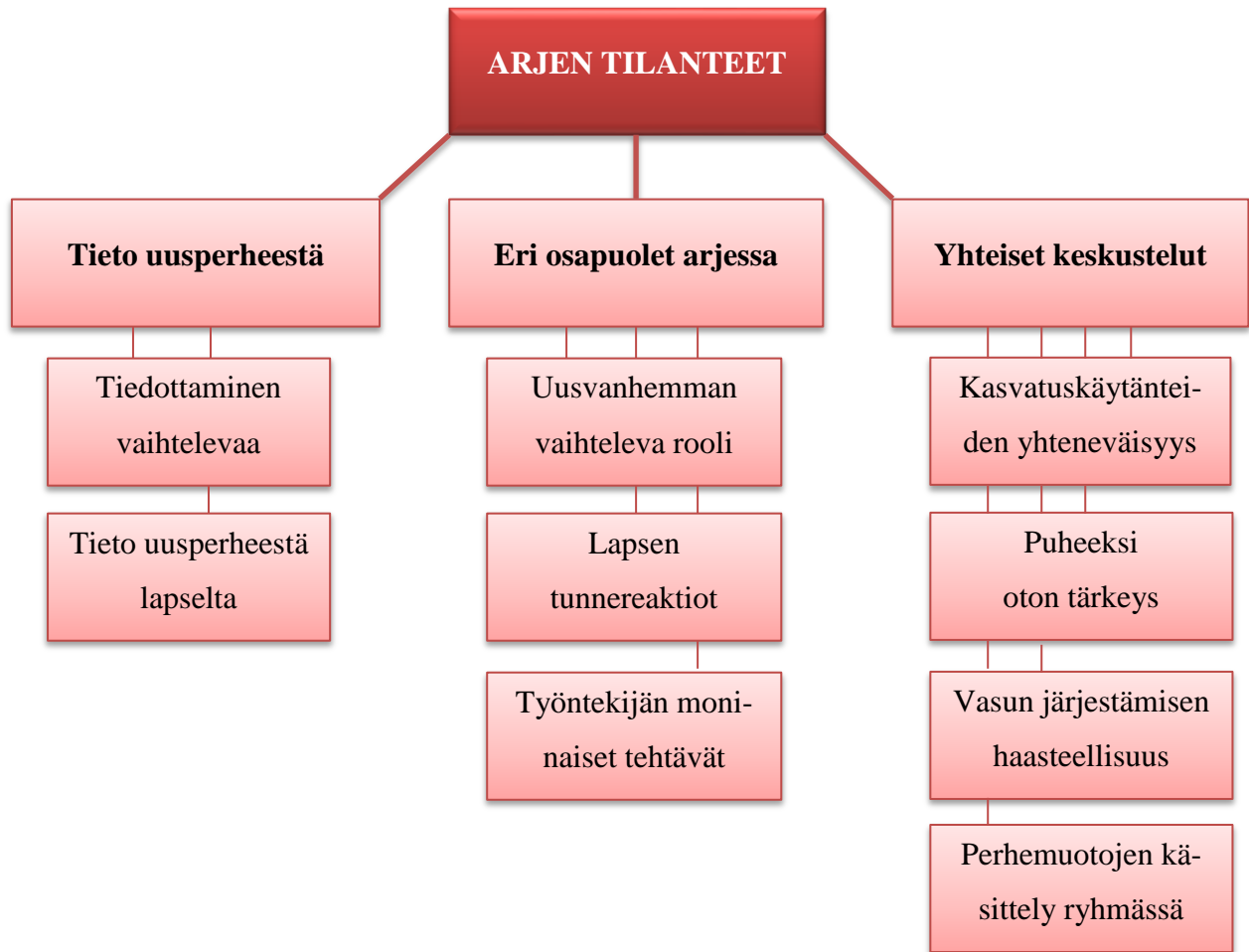
päätös, mikä uuden kumppanin rooli päivähoitossa on, kuinka paljon tämä osallistuu lapsen asioiden hoitoon ja ketkä perheestä osallistuvat päiväkodin tapahtumiin. Aloite uuden kumppanin osallistumisesta päivähoidon arkeen on tullava perheeltä. Vanhempien osallisuutta on osallistuminen suunnittelutyöhön, johon päiväkotitoiminta tarjoaa mahdollisuuden, mutta vanhemmat harvoin tarttuvat siihen.

Aina kun pyytää vanhempia mukaan, ne on niin tyytyväisiä, ettei tuu nii hirveesti suunnittelemaan tätä päiväkotia vaikka nykyään nää on tosi avoimia paikkoja ja voi antaa ideoita. Mutta jos sanotaan, että tuuppas mun kans suunnittelemaan toimintaa, niin sieltä sanotaan, että kyllä te sen osaatte. (H3, Ito)

Haastateltavien rooli uusperheiden osallisuudessa on ammatillisesti lapsen edun ajaja ja eri osapuolten kasvatuskäytäntöjen yhteen sovittaja. Haastateltavat *kehittäisivät* toimintaansa uusperheiden kanssa antamalla vanhemmille kasvatuskäytäntönsä lapsen asioissa. Vanhempien välisissä riitaisissa tilanteissa työntekijöiden täytyisi toimia ainoastaan heidän tiedottajana, jolloin myös eri osapuolten osallistumista tapahtumiin kannattaa harkita. Loppujen lopuksi työntekijät kokivat roolinsa uusperheiden osallisuuden lisääjänä rajallisena, eli suuri rooli osallisuuden toteutumisessa on uusperheellä itsellään.

4.3 Päiväkodin arjen tilanteet uusperheiden kanssa työskennellessä

Haastattelurungon (Liite 1, sivu 65) kolmannessa osiossa käsitelimme arjen tilanteita, joita päiväkodissa tulee vastaan uusperheiden kanssa työskennellessä. Pääteemoja nousi kolme: Tieto uusperheestä, eri osapuolet arjessa ja yhteiset keskustelut. Pääteemat jakaantuivat pienempiin osiin, joita avaamme sivulla 45 olevan kaavion (kuvio 5) avulla.

KUVIO 5. Arjen tilanteet uusperheiden kanssa työskennellessä

Tieto uusperheestä voi tulla monin eri tavoin esille päiväkodin työntekijöille. Tieto uusperheestä jakaantuu kahteen nimeämäämme osioon: *tiedottaminen vaihtelevaa* ja *tieto uusperheestä lapselta*. Haastateltavat kertoivat, että perhemuoto voi tulla puheeksi hoitosopimuksen yhteydessä, koska sopimuksessa kysytään muun muassa osoitteita, lapsen hakijoita ja onko vanhemmilla yhteishuoltajuus vai yksinhuoltajuus. Myös varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut sekä päivittäiset keskustelut vanhemman kanssa ovat tilanteita, joissa perhetilanne voi tulla puheeksi vanhemman kanssa. Uusperhe on havaittavissa myös käytännön asioissa. Vanhemmilla saattaa olla esimerkiksi eri työajat, jotka näkyvät lapsen vaihtelevissa päivähoitoajoissa ja riippuvat siitä, kumman luona lapsi milloinkin asuu.

Tietoa perhemuutoksesta pidettiin merkittävänä, joten se nousi esille kohtaamisosion lisäksi myös arjen tilanteista puhuttaessa. Haastateltavat kertoivat, että tieto perhemuu-

toksesta voi tulla esille lapsen leikin yhteydessä, käytöksessä tai puheessa. Lapsen käyttäytyminen saattaa olla erilaista isä- ja äitiviikkojen aikana ja lapsen puheesta voi esimerkiksi paljastua, että lapsi on menossa isälle päivähoitopäivän jälkeen. Lasten avoimuus perhetilanteesta on yksilöllistä ja riippuu lapsesta. Haastatteluissa ilmeni, että vaikka lapsessa on havaittavissa muutoksia, niin vanhempien kanssa ei heti oteta mahdollisia perheensisäisiä muutoksia esille. Vanhemmille annetaan tilaa tulla itse kertomaan perheen sisäisistä muutoksista.

Esimerkiks molempia vanhempia on säännöllisesti näkyny ja sit yhtäkkiä toista ei näykkään niin tokihan sitä mieltii, että missä nyt mennään ja jos lapsi oireilee, mut ei kyllä heti mennä kysymäänkään. Aika arkoja ja herkkiä tilanteita monta kertaa. (H4, lto)

Haastatteluissa nousi esiin kolme roolia, jotka korostuvat arjen tilanteissa: *Uusvanhemman vaihteleva rooli, lapsen tunnereaktiot ja työntekijän moninaiset tehtävät*. Uusvanhemman rooli ja hänen näkyminen päiväkodissa riippuu perheestä ja on vaihteleva. Uusi kumppani voidaan esimerkiksi esitellä hakutilanteessa ja uudesta kumppanista voi tulla lapsen uusi hakija. Uusvanhempi voidaan esitellä päiväkodin työntekijöille myös esimerkiksi päiväkodin juhlissa tai muissa tapahtumissa.

Uusperhe saattaa näkyä lapsen erilaisissa tunnereaktioissa. Haastateltavat kertoivat, että erityisesti uusperheen lapsella saattaa olla huolta vanhemman hakuajankohdasta ja ikävä vanhempia. Tällöin työntekijän tehtävänä on lohduttaa lasta. Haastateltavat toivat esille, että lapsella voi esiintyä alakuloisuutta ja haluttomuutta leikkiä, jolloin sitä pohditaan päiväkodissa ja asiasta keskustellaan vanhempien kanssa. Lisäksi lapselle saattavat erohetket sekä vaihtopäivät olla erityisen vaikeita, jolloin lapsi voi takertua vanhempaan enemmän kiinni. *Kehitysideana* haastateltavat tuottivat, että työntekijän olisi hyvä käsitellä enemmän lapsen kanssa päiväkodissa ilmeneviä haastavia tilanteita ja tunteita.

Nii ja sitten sitä ikävää. Eikä aina kovin tuorekaan asia tarvii olla. Tietää, että kohta koittaa taas se hetki, että on se vaihto. Tulee se ikävä ja siinä sitten lohdutellaan, jutellaan ja mietitään. (H4, lto)

Erityisesti tämmösiä tapauksia mulla on aiemmiltakin ryhmistä, että takerrutaan tosi voimakkaasti. Erohetket, jättämistilanteet niin sitte tiettyinä ajanjaksoina ni korostuu. Ja saattaa olla semmosia, että kun on vaihtopäivät, tavallaan että on isällä jonkin aikaa sitte vaihtuu äidille, niin tämmösten vaihtopäivien aamut on eronhetkinä sitte tosi vaikeita. (H1, lto)

Tiedonkulun haasteellisuus uusperheiden kanssa työskennellessä nousi esille kohtaamisen lisäksi myös arjen tilanteissa. Työntekijöiden tehtävänä on huolehtia, että tieto saavuttaa ajoissa molemmat vanhemmat. Erityisesti jos vanhemmilla on keskenään huonot välit, tieto saattaa kulkea vain päiväkodin kautta. Haastateltavat kertoivat, että heillä on epätietoisuutta siitä, kuinka paljon esimerkiksi uudelle kumppanille saa kertoa lapsen asioita. Haastateltavat sanoivat kertovansa hakijoille päivän kuulumiset, mutta tärkeistä ja virallisista asioista he keskustelevat vanhempien kanssa.

Kolmanneksi pääteemaksi arjen tilanteissa nousi yhteiset keskustelut molempien vanhempien ja päiväkodin välillä, joita ovat *kasvatuskäytänteiden yhteneväisyys, puheeksi oton tärkeys, vasun järjestämisen haasteellisuus ja perhemuotojen käsittely ryhmässä*. Kasvatuskäytännöistä olisi tärkeää yhdessä sopia, koska huoltajilla voi olla eroavaisuuksia esimerkiksi lapsen rajoittamisessa ja haasteita asioiden organisoinnissa. Organisoiminen haasteet voivat näkyä muun muassa tavaroiden puuttumisessa ja hakuvuoroissa. Esimerkiksi kumisaappaat saattavat olla äidin luona, kun niitä tarvittaisiin isäviikon aikana päiväkodissa. Haastateltavat ovat joskus törmänneet "päällekkäishakijaan", jolloin esimerkiksi sekä lapsen isä että isäpuoli ovat tulleet yhtä aikaan hakemaan lasta. Tällöin on täytynyt selvittää, kenen hakuvuoro on kyseessä ja kenen mukaan lapsi annetaan. Päällekkäishakuja sattuu haastateltavien mukaan uusperheiden lisäksi myös muissa perhemuodoissa. Vanhemmat saattavat syytellä asioiden organisoinnin puutteesta toisiaan, jos ei ole sovittu yhteisiä sääntöjä. Haastateltavat ehdottavatkin, että vanhempien olisi hyvä laatia selkeät toimintaohjeet yhdessä.

Haastateltavat toivat esille myös puheeksi oton tärkeyden. Muun muassa vaikeista erohetkistä ja lapsen muuttuneesta käytöksestä olisi tärkeää keskustella vanhempien kanssa, koska työntekijät eivät voi tehdä itsenäisesti oletuksia lapsen käytöksestä.

Kyllä me ainakin otetaan puheeksi sitte. Ja sitte yritetään yhdessä miettiä että mistähän se mahdollisesti johtuu. Kun eihän mekään voida aina olettaa että se varmasti johtuu tästä uusioperheen kuviosta. (H1, Ito)

Haastateltavat kokivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden järjestämisen olevan haasteellista uusperheiden kanssa. Vanhempien osallistuminen yhdessä vasuun riippuu heidän väleistään ja vasuille yhteisen ajan löytäminen koettiin haasteelliseksi. Haastateltavat pohtivatkin kahden vasun järjestämistä tarvittaessa ja osa haastateltavista järjestää

vasu-keskustelut erikseen molemmille vanhemmille. *Kehitysideana* nousi tietotekniikan hyödyntäminen vasuissa: Skypen välityksellä toinen vanhemmista voitaisiin ottaa mukaan keskusteluun, jolloin molempien vanhempien ei tarvitsisi tulla paikalle, esimerkiksi toisen vanhemman asuessa toisella paikkakunnalla. Skype on viestintäsovellus, jolla voi soittaa, lähettää viestejä sekä jakaa haluamaansa sisältöä. Myös ryhmävideopuhelut ovat skypellä mahdollisia. (Skype 2014.)

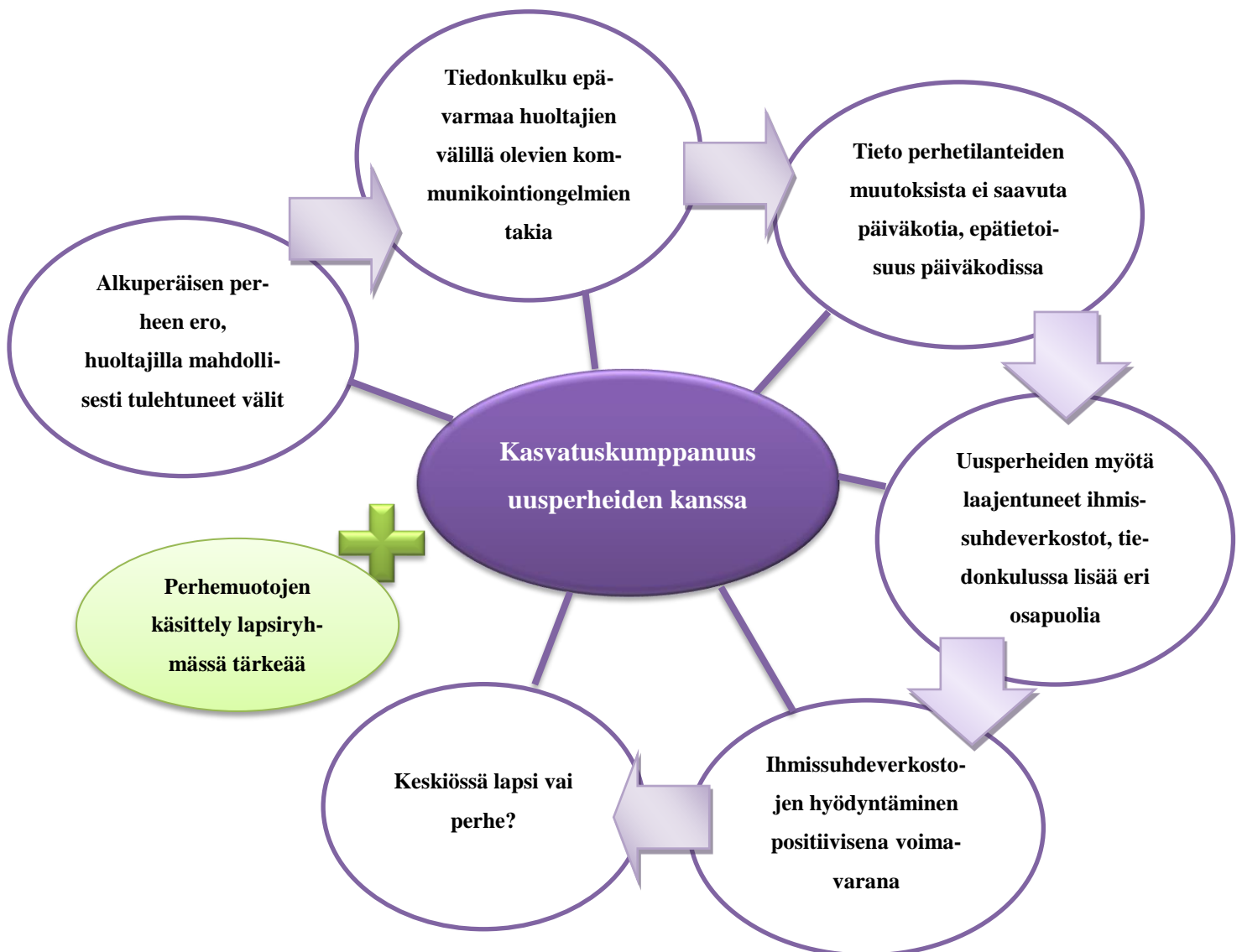
Haastateltavat kokivat tärkeänä käsitellä perhemuotoja lapsiryhmässä. Uusperheen lapsi saattaa puhua ryhmässä esimerkiksi "kakkosisästä", jolla hän tarkoittaa äidin uutta kumppania tai lapsi voi kertoa hänellä olevan kaksi isää. Lapsen puheet saattavat aiheuttaa hämmennystä muissa lapsissa, joten asiasta olisi tärkeää keskustella lapsiryhmässä. Lapsille olisi hyvä kertoa ja pohtia yhdessä, että voi olla erilaisia perhemuotoja ja esimerkiksi kaksi kotia, jolloin lapsi voisi oppia suvaitsevaisemmaksi ja tieto ilmiöstä lisääntyisi.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tutkimustulosten johtopäätökset

Haastattelujen analysoinnissa havaitsimme yhteyksiä tulosten välillä sekä mielestämme tärkeitä asioita, joita haluamme nostaa esille johtopäätös-luvussa. Huomasimme haastatteluja analysoidessamme, että tulokset linkittyvät pääosin toisiinsa ja ovat jossakin määrin seurausta toisistaan (kuvio 6). Uusperhe ilmiönä on nykyisin melko tavanomainen, mutta uusperheiden kohtaamiseen liittyy erityispiirteitä. Uusperheistä ja heidän kohtaamisestaan päiväkodissa käy ilmi useita erityispiirteitä, eroavaisuuksia, haasteita ja kehitettävää heidän kanssaan työskennellessä.

KUVIO 6. Kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa

Merkittävimpänä uusperheiden kanssa työskenneltäessä päiväkodissa nousi esille tiedonkulun moninaiset haasteet. Usein haasteet liittyvät alkuperäisen perheen eroon, jolloin tiedonkulku eri osapuolten välillä on haastavaa, erityisesti ihmissuhteiden ollessa tulehtuneet. Tiedonkulun haasteisiin liittyy mahdolliset huoltajien keskinäinen kommunikointimattomuus ja riitaiset välit. Työntekijän täytyy toimia huoltajien välillä tiedonvälittäjänä, vaikka työntekijät pyrkivät olemaan puolueettomia osapuolten välillä. Miessakit ry:n vastaava erotyöntekijä, psykoterapeutti Jouni Linnankoski kehottaa päiväkodin työntekijöitä olemaan aloitteellisia tilanteessa ja toimimaan lapsen edun parhaaksi, jos huoltajilla on kommunikointiongelmia. On tärkeää, että huoltajat eivät siirrä riitaisia välejänsä lapseen ja pidä tätä ”kiistakapulana” välissään, jolloin riidat kantautuvat myös päiväkotiin. Toista vanhempaa ei saa moittia päiväkodin työntekijöille eikä myöskään lapsen kuullen. (Jaakkola 2014, 7.)

Uusperheen muodostuessa lapsen ihmissuhdeverkosto laajenee, jolloin myös tiedonkulussa yhdistyy yhä useamman osapuolen rooli. Tiedonkulun moninaiset haasteet lähtevät liikkeelle usein siitä, että perhetilanteen muutoksista ei kerrota päiväkodille ainaakaan suoraan ja tarpeeksi varhaisessa vaiheessa. Alkuperäisen perheen mahdollinen ero jää usein päiväkodin työntekijöille tiedottomana. Perhetilanne saattaa päiväkodin näkökulmasta olla yhtäkkiä uusperhe, jossa lapsen perheverkosto on kokenut moninaisen muutoksen ja laajentunut merkittävästi. Tavallista on, että vanhemmat eivät tule suoraan kertomaan perhetilanteestaan tai uusperheestä vaan tieto päiväkodille tulee hyvin usein hoitosopimuksista, vasu-keskusteluissa tai joissain tapauksissa lapsen käytöksestä, puheesta tai erityisistä tunnereaktioista. Kuitenkin suhde päiväkodin uusperheisiin koetaan luottamuksellisena ja avoimena.

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen uusperheiden kanssa on tiedonkulun kohdalla epävarmaa. Luottamuksellisuus ja avoimuus kärsivät, jos tieto uusperheestä ja mahdollisesti jo aiemmin tapahtuneesta alkuperäisen perheen erosta eivät saavuta päiväkodin työntekijöitä. Kasvatuskumppanuudessa luottamuksellisuus ja avoimuus luovat perustan päiväkodin työntekijöiden ja perheiden välille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31).

Päiväkodin olisi hyvä olla tietoinen perhemuutoksesta jo varhaisessa vaiheessa, jolloin päiväkodissa osattaisiin suhtautua perheeseen tilanteen vaatimalla tavalla, käsitellä asiaa

lapsen kanssa ja ottaa huomioon kokonaisuutena perheen muuttunut elämäntilanne. Jo ennen uusperhettä mahdollisesti tapahtunut alkuperäisen perheen ero vaikuttaa lapseen. Vanhempien ero vaikuttaa lapsen käytökseen, aiheuttaa ärtymystä sekä harmitusta, ja lapsella saattaa ilmetä huonosti sopeutumista ympäristöön välittömästi eron jälkeen (Kindler & Sandner 2012, 22). Uusperheen muodostuessa lapsella on monimutkaisia ajatuksia, tunteita ja reaktioita, joita he eivät useinkaan ymmärrä tai osaa itse käsitellä. Lapsi saattaa ärtymyksen, kiukuttelun ja tottelemattomuuden lisäksi esimerkiksi taantua ikäänsä nuoremmalle tasolle, tuhria housujaan ja kastella vuodettaan. Näissä tilanteissa olisi tärkeää pysähtyä pohtimaan syitä lapsen käytökselle. (Hayman 1999, 163–164.)

Päiväkodissa työntekijät saattavat ihmetellä ja pohtia keskenään, jos lapsen toinen huoltaja ei hae lasta enää päiväkodista ja lapsi kertoo menevänsä isän luokse viikonlopuksi. Päiväkodissa koetaan haasteelliseksi ottaa puheeksi ja kysyä perhetilanteesta vanhemmilta, koska aihe koetaan niin arkaluontoisena ja henkilökohtaisena. Aihe on usein arka ja vaikea perheelle, mutta jo lapsen edun vuoksi tilanteesta olisi tärkeää olla tieto myös päiväkodissa. Haastateltavat kokivat helpommaksi ottaa asia puheeksi huolen kautta lapsesta, ei niinkään perhetilanteesta. Olisi joka tapauksessa hyödyllistä ja tärkeää, että perheet kertoisivat muuttuneesta perhetilanteestaan jo varhain päiväkodille, jotta työntekijät ymmärtäisivät perhettä ja lasta paremmin ja voisivat tukea heitä tilanteen vaatimalla tavalla. Jotta lapset sopeutuvat pakottamatta uusperheeseen ja uuteen elämäntilanteeseen, heidän kanssaan on luotava luottamuksellinen sekä avoin vuorovaikutussuhde ja pyrittävä keskustelemaan asioista (Aukia & Manninen 1999, 147).

Uusperheen luominen on harvoin helppoa ja taustalla ovat menneisyyden kokemukset, ympäristön tuomat paineet ja liialliset odotukset. Uusperhe on kuitenkin nykyaikana melko yleinen perhemuoto, joka parhaimmillaan yhdistää, lisää turvallisuuden tunnetta ja luo lisää läheisiä ihmissuhteita. (Ritala-Koskinen 2009, 133–135.) Uusperhettä ja uutta kumppania voitaisiin korostaa positiivisella tavalla, lisätä osallisuutta ja hyödyntää lapsen laajentuneita ihmissuhdeverkostoja lapsen elämän asiantuntijoina, jolloin perhe itsekin kokisi perhetilanteensa heidän omana vahvuutenaan.

Opinnäytetyön tuloksissa korostui lapsi päiväkotityön keskiössä eli päiväkodissa hoidetaan lasta vanhempien sijaan. Sosiaalialan koulutuksen pian suorittaneena pohdimme sosiaalisesta näkökulmasta kyseistä asiaa. Päivähoito on sosiaalialan palvelu, jonka asiakkaana on mielestämme koko perhe. Näkökulmastamme lasta ei voi eritellä tai erottaa

omasta perheestään vaan päiväkotityöskentely on kokonaisvaltaista perheen kanssa tehtävää työtä. Uusperheen kohdalla perhetilanteen muutos vaikuttaa koko perheeseen, jolloin sekä lapsi että vanhempi on huomioitava erityisessä tilanteessa erityisellä tavalla. Kasvatuskumppanuuden periaatteen mukaan päivähoidon suunnittelusta lähtien vanhemmilla on oikeus olla mukana päivähoidon toiminnassa. Kasvatuskumppanuus on myös työväline mahdollisen varhaisen tuen tarpeen havaitsemisessa, jolloin yhdessä vanhemman kanssa luodaan strategia lapsen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Kasvatuskumppanuutta tulee vaalia ja kiinnittää huomiota erityisesti silloin, jos perheen elämäntilanne vaatii normaalia kasvatusyhteistyötä enemmän tukea ja apua (Kaskela & Kekkonen 2006).

Mielestämme on joissakin tapauksissa ymmärrettävää, että päiväkodin työntekijät eivät hoida vanhempia, mutta perheen tarvitessa tukea päiväkotia on heille sosiaalialan palvelujen päivittäinen kontakti, josta tukea olisi erittäin tärkeä saada tutuilta työntekijöiltä mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Päiväkodin työntekijöiden ei tarvitse ryhtyä perhetyöntekijöiksi tukeakseen, neuvoakseen ja opastaakseen perhettä esimerkiksi oikeanlaisen avun piiriin. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen ongelmat ovat henkilökunnan tehtävään kuuluvia haasteita, jolloin pyrkimyksenä on myös tukea, opastaa ja auttaa vanhempia. Jos päiväkodin varhaiskasvattaja kokee, että ongelma koettelee hänen ammatillisuutensa rajoja tai ei niin sanotusti kuulu päiväkodin hoidettavaksi, ainakin hän voi auttaa perhettä avun hakemisessa (Kaukoluoto 2010, 85).

Sosiaalialan näkökulmastamme päivähoito on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, jossa on mahdollista välttää perheen kasvavat ja kasaantuvat ongelmat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla tuetaan vanhemmuutta ja edistetään sekä turvataan lasten kasvua ja kehitystä. Kun lasten kasvatukseen ja huolenpitoon liittyvät haasteet havaitaan varhain ja perheille tarjotaan apua jo peruspalveluissa, voidaan myöhäisempää lastensuojelun tarvetta vähentää. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan päivähoidon lisäksi muun muassa neuvolassa, opetuksessa ja nuorisotyössä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2014.)

Uusperheen ja muiden perhemuotojen käsittely ryhmässä lasten kanssa on tärkeää. Päiväkodin työntekijät saattavat käsitellä erilaisia ja lapsille tuntemattomampia perhemuotoja lapsiryhmässä. Esimerkkitapauksessa ajatus ilmiön käsittelystä lapsiryhmän kanssa oli poikunut isäinpäiväkorttien tekemisestä, jolloin eräs lapsi oli ihmetelty, kun toinen

lapsi teki kortit kahdelle isälle. Olisi erittäin hyödyllistä ja tärkeää käsitellä ilmiötä myös lasten kanssa, jotta se ei ole lapsille myytti eikä ihmetystä herättävä asia. Lapsi saattaisi joutua ihmettelyn ja jopa kiusaamisen kohteeksi, jos toiset huomaavat hänen tulevan niin sanotusti erilaisesta perheestä. Perhemuotojen käsittely ryhmässä on hienoa valistusta lapsille ja päiväkodin työntekijöiltä hieno oivallus ilmiön näkyväksi tekemisestä ryhmässä. Lapsia voi pyytää esimerkiksi piirtämään oman perheensä ja näistä tuotoksista voi koota kuvakirjoja, joiden avulla erilaisia perhemuotoja voi käsitellä ja tehdä näkyväksi ryhmässä (Matikainen 2014).

5.2 Kehitysideat

Opinnäytetyön haastatteluissa keräsimme haastateltavilta myös kehitysideoita uusperheiden kanssa tehtävään kasvatuskumppanuuteen, jotka nostamme esille tässä luvussa. Tuloksista nousi esiin muutamia käytännön ideoita päiväkodin arjen sujumiseksi, joita voisi hyödyntää kasvatuskumppanuudessa uusperheiden kanssa.

Arjen tilanteissa uusperheiden kanssa haasteeksi osoittautui lapsen päiväkotiarjen organisointi. Uusperheen lapsella on usein kaksi kotia, joiden välillä lapsi elää elämäänsä ja päiväkotiarkea. Asianmukaiset vaatteet ja tarvikkeet saattavat olla toisessa kodissa, kun lapsi tarvitsisi niitä päiväkodissa. Perheen erilaiset kulttuurit sekä aikaisemmat säännöt aiheuttavat ristiriitoja, jotka täytyy ratkaista, jotta uusperheen säännöt ovat reilut ja tasapuoliset kaikille (Broberg 2010, 22; Raittila & Sutinen 2008, 65). Tällaisissa tilanteissa päiväkodin työntekijät kokevat joutuvansa välikädeksi perheiden ja huoltajien välillä. Miessakit ry:n vastaava erotyöntekijä, psykoterapeutti Jouni Linnankoski kehottaa päiväkodin työntekijöitä rohkeasti ottamaan ongelmatilanteet puheeksi ja olemaan molempien vanhempien tukena (Jaakkola 2014, 7).

Olisi tärkeää kehittää huoltajille ja uusperheiden muille osapuolille yhteiset kasvatuskäytänteet ja säännöt lapsensa elämän ja päiväkotiarjen sujumiseksi. Sääntöjä laadittaessa tulisi lasten ikätaso ja mahdolliset ikäerot huomioida. Vanhemmat saattavat joutua pohtimaan esimerkiksi miten korvataan epätasapaino, jos toinen etävanhempi on rikkaampi kuin toinen ja tämän vuoksi uusperheen lapset ovat eriarvoisessa asemassa tulevaisuuden mahdollisuuksien suhteen (Raittila & Sutinen 2008, 65). Yhteisesti sovitut ja tehdyt toimintaohjeet ja käytänteet lapsen asioissa olisi kaikkien osapuolten hyväksi,

jolloin myös päiväkotiki on niistä tietoinen. Tämä helpottaisi päiväkodin roolia välikätenä erityisesti huoltajien keskinäisissä riitatilanteissa ja huonoissa väleissä. Tämän avulla päiväkotiki voisi ylläpitää tiiviimpää yhteistyötä uusperheiden kanssa ja lähestyä eri osapuolia helpommin.

Miessakit ry:n vastaava erotyöntekijä, psykoterapeutti Jouni Linnankosken mukaan päiväkodissa voitaisiin keskustella yhteisistä säännöistä myös erikseen vanhempien kanssa, jos nämä eivät pysty siihen yhdessä. Tällaisissa haastavissa tilanteissa päiväkodin työntekijät voivat tarvittaessa konsultoida perheneuvolaa. On ensiarvoisen tärkeää, että vanhemmat eivät tuo riitojaan päiväkotiin. Eroteema voisi olla yksi osa esimerkiksi päiväkodin vanhempainiltaa. (Jaakkola 2014, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun järjestäminen kahdelle huoltajalle herätti haastateltavissa eriäviä mielipiteitä. Joissain tapauksissa päiväkodissa järjestetään kaksi eri vasu-keskustelua yhden lapsen huoltajille, koska nämä syystä tai toisesta eivät yhteiseen vasuun osallistu. Osa päiväkodin työntekijöistä on sitä mieltä, että jos huoltajat eivät pysty tulemaan yhteiseen tilaisuuteen, he voivat jättää tulematta. Tässä tilanteessa pohdintaa herättää, mikä on lapsen ja perheen etu. Molemmilla huoltajilla on päätösvalta lapsen asioissa ja päätösvalta kärsii, jos huoltajaa ei kuulla. Tärkeää kuitenkin on, että molempien huoltajien toiveet ja näkökulma otetaan huomioon lapsen päivähoitoa suunniteltaessa ja toteuttaessa.

Suurimmassa osassa eroperheistä isät ovat etävanhempia ja tapaavat lapsiaan harvoin, heitä turhauttaa etäisyys ja kyvyttömyys osallistua lastensa elämään. Entisen puolison kontrolloimat tapaamiset sekä puhelinkeskustelut eivät korvaa yhdessä elettyä arkea. Isä tarvitsee entisen puolisonsa apua rakentaessaan eronjälkeistä suhdetta lapseensa. Kun äiti huolehtii isän ja lasten tapaamisten järjestymisestä, varjelee myönteistä kuvaa isästä ja luottaa isän selviytymiseen lasten kanssa, äiti tukee entisen puolisonsa lisäksi lastensa mahdollisuutta parempaan elämään. (Raittila & Sutinen 2008, 30, 85, 87.) Lapsen kannalta ratkaisevaa on, miten vanhemmat pystyvät neuvottelemaan asioista ja miten sovitut asiat käytännössä toteutuvat (Litmala 2003, 44).

Tietotekniikkaa voitaisiin hyödyntää päiväkodissa myös uusperheiden kanssa. Skype-yhteyden avulla voitaisiin ottaa vasu-keskusteluun mukaan kauempanakin asuva huoltaja, jolloin pitkä välimatka ei olisi esteenä ainakaan huoltajan osallistumisessa lapsensa

päivähoidon suunnitteluun. Nykyajan kehittynyt tietotekniikka voitaisiin ottaa vieläkin enenevässä määrin osaksi päiväkodin toimintaa. Tämä voisi mahdollistaa myös molempien huoltajien osallistumisen vasu-keskusteluun välien ollessa riitaisat, koska tällöin heidän ei ainakaan tarvitsisi olla fyysisesti samassa tilassa.

Uusperheitä ja uusperheisiin liittyviä eri osapuolia on kohdeltava tasavertaisesti muiden perhemuotojen kanssa. Vaikka uusperheen kohtaaminen ei eroa muista perhemuodoista, se on ilmiönä erityistä huomiota vaativa. Jatkossa uusperheiden kohteluun ja huomioimiseen voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota. Myös perheen vaatiminen osaksi päivähoidon arkea toisi uusperhettä osalliseksi, lähemmäksi ja tutummaksi päiväkodille, mikä puolestaan olisi lapsen etu. Uuteen kumppaniin tutustuminen olisi hyödyllistä erityisesti tämän ollessa pitkäaikainen kumppani, ja etenkin jos hänen roolinsa lapsen elämässä on merkittävä. Päiväkodin työntekijät kuitenkin kokevat resurssinsa melko rajallisiksi ja vähäisiksi uuteen kumppaniin paremmin tutustumisen suhteen, koska päiväkodin arki on melko hektistä.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön pohdintaa

Opinnäytetyömme aihetta kasvatuskumppanuuden toteuttaminen uusperheiden kanssa on tutkittu hyvin vähän. Uusperhe on meille itsellemme uusi ja melko tuntematon asia, jonka saralla haluamme lisätä myös omaa tietoisuutta ilmiöstä erityisesti päivähoidon kentällä. Halusimme tuoda uusperheille näkyvyyttä varhaiskasvatuksen kentällä, koska uusperheet ja erityisesti uusperheen lapsi tarvitsee erityistä huomiota ja ymmärrystä uusperheen moninaisuuden sekä mahdollisesti muuttuneen perhe- ja elämäntilanteen vuoksi. Uusperhe ilmiönä päivähoitossa jää herkästi itsestäänselvyydeksi, jolloin heidän erityispiirteensä saattaa jäädä vaille huomiota.

Lähdimme selvittämään opinnäytetyössä vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joita ovat uusperheen kohtaamiseen liittyvät asiat, eri tekijöiden liittyminen uusperheiden osallisuuteen ja uusperhe päiväkodin arjen tilanteissa. Keskeisimmiksi tuloksiksi muodostuivat tiedonkulku ja siihen liittyvät haasteet uusperheiden kanssa jokaisessa teemassa. Uusperheiden osallisuus osoittautui vaihtelevaksi, ja uusperheellä itsellään on suurin päätösvastuu osallistumisesta päiväkodin toimintaan. Arjen tilanteet koettiin hyvin tärkeänä kasvatuskumppanuudessa uusperheiden kanssa, koska kommunikointi ja kumppanuussuhteen rakentaminen tapahtuvat osana tavallista arkea päiväkodissa.

Opinnäytetyömme tavoitteena halusimme tehdä uusperhettä ilmiönä näkyväksi ja tunnetummaksi päivähoidon kentällä. Onnistuimme mielestämme tavoitteessamme siinä suhteessa, että ainakin haastateltavat alkoivat pohtia ilmiötä ja löysivät siihen liittyen paljon erityispiirteitä ja jopa kehittämideoita omaan ja uusperheiden toimintaan päiväkodissa. Alun perin ilmiö tuntui haastateltavien mielestä itsestään selvältä, tavanomaiselta ja tutulta, mutta heidän ajattelunsa ilmiöstä sai haastattelujen kautta mahdollisesti uusia näkökulmia ja herätti heissä uusia ajatuksia ja pohdintaa.

Jatkossa niin päivähoidon kuin koulun ja terveystalveluidenkin kentällä uusperheiden kanssa työskennellessä on tärkeää huomioida perhe kokonaisuutena ja heidän muuttunut elämäntilanteensa. Perhetilanteen muutos vaikuttaa kaikkiin perheenjäseniin yksilöllisellä tavalla ja sopeutuminen muutokseen vie paljon aikaa. Ammattihenkilöinä on tär-

keä tiedostaa perhetilanteesta johtuvat mahdolliset oireet, muutokset käytöksessä ja tunteissa sekä tuen tarve ja avun tarjoaminen perheelle. Aikaisella avun saannilla voidaan ehkäistä myöhempää tuen tarvetta.

6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa on kiinnitettävä erityistä huomioita tutkimuksen eettisyyteen, koska tiedonhankintakeinot ovat melko vapaamuotoisia ja ne muistuttavat tavallista vuorovaikutusta. Tulisi muistaa, että tutkijalla on institutionaalinen asema, joten on syytä kiinnittää huomioita tutkimukseen osallistujien loukkaamattomuuteen. Mitä avoimempi tiedonkeruumenetelmä on, sitä vaikeampaa on pohtia etukäteen mahdollisia tutkimuseettisiä ongelmia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 125.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole yksiselitteisiä ohjeita, mutta tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, joten tutkimuksen täytyy olla johdonmukainen. Tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät tutkimuksen tarkoituksen pohtiminen, aineiston kerääminen ja tutkimuksen tiedonantajat. Lisäksi tärkeitä asioita tutkimuksen luotettavuutta pohtiessa ovat tutkijan ja tiedonantajan välinen suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi sekä tutkimuksen raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140–141.)

Eettisyyttä ja luotettavuutta pohdimme tarkastelemalla opinnäytetyötämme kokonaisuutena. Idea opinnäytetyöllemme tuli päiväkotiharjoitteluiden myötä, jolloin kiinnitimme huomiota päiväkodin perhemuotojen monipuolisuuteen. Uusperheitä on Suomessa nykyään melko paljon, joten mielestämme opinnäytetyömme aihe, kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa varhaiskasvatuksessa, on tärkeä ja hyödyllinen. Aiheestamme ei löytynyt aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, joten päätimme itse kerätä päiväkodin työntekijöiden kokemuksia uusperheiden kanssa työskentelemisestä.

Pyrimme valitsemaan opinnäytetyöhömme mahdollisimman uusia lähteitä, mutta uusperhettä tutkimme myös 1980-luvun loppupuolella julkaistusta kirjallisuudesta. Uusperhettä ilmiönä tutkiessamme lähteitä löytyi monipuolisesti eri vuosikymmeniltä. Kasvatuskumppanuusteoria koostuu aiheen johtavilta asiantuntijoilta ja kirjallisuuden tekijöiltä. Kasvatuskumppanuus aiheena on melko uusi, joten siitä kertovat teokset ovat melko tuoreita ja luotettavia. Opinnäytetyössä hyödynsimme uusperhettä ja kasvatuskump-

panuutta käsittelevän kirjallisuuden lisäksi internetiä, jolloin kiinnitimme erityistä huomiota sivujen luotettavuuteen. Tutkimusprosessin eteneminen kulki yleisen tutkimusprosessin mukaisesti, johon saimme teoriapohjaa tutkimukseen liittyvästä kirjallisuudesta, jotka opinnäytetyössämme ovat melko uusia lähteitä. Tutkimme suomenkielisten lähteiden lisäksi myös paria kansainvälistä lähdetä, koska eri perhemuotoja ja varhaiskasvatusta on tutkittu myös kansainvälisesti.

Järjestimme neljä haastattelua toukokuussa 2014 kahden viikon aikana. Lyhyen aikavälin vuoksi eri haastattelut olivat tuoreessa muistissa, joten haastatteluiden kokonaiskuvan hahmottaminen oli helpompaa. Toteutimme haastattelut ryhmähaastatteluina, jotta päiväkodin työntekijät saivat tukea toisistaan ja jakaa yhdessä omia kokemuksiaan työkentältään. Pyrimme luomaan haastateltaville mahdollisimman luontevan sekä avoimen keskusteluilmapiirin, mutta koska kyseessä oli teemahaastattelu, pyrimme pitämään keskusteluaiheet teemoissamme. Kannustimme haastateltavia kertomaan rohkeasti omista ajatuksistaan ja teimme heille selväksi, että kaikki heidän kokemuksensa ovat arvokasta tietoa päivähoitokentältä. Haastattelutilanne olisi voinut olla vieläkin avoimempi ja vapaampaa keskustelua sisältävä, mutta useat haastateltavat kokivat uusperheen ilmiönä päiväkodissa hyvin tavanomaisena, mikä mahdollisesti rajoitti ajatuksen ja keskustelun virtaa haastattelutilanteessa.

Olisimme mahdollisesti omalla toiminnallamme voineet tehdä uusperhettä ilmiönä enemmän näkyväksi haastateltaville ja painottaa sen erityisyyttä. Haastateltavien asenne uusperhettä kohtaan tavanomaisuuden lisäksi oli jopa hieman välinpitämätön. Useat haastateltavat kokivat uusperheet niin arkipäiväisiksi ja tavallisiksi, että se heijastui myös haastatteluihin. Tämä pohdinta on myös meidän oma tunne ja tulkinta, joka syntyi haastattelutilanteessa ja sitä voi tarkastella kriittisesti. Pyrimme ja mielestämme onnistuimme tästä tunteesta huolimatta tuomaan haastateltavien realistiset ajatukset ja kommentit tuloksissa näkyviin, jotta opinnäytetyömme eettisyys ei kärsisi.

Haastatteluja tehtäessä meidän täytyi haastattelijoina olla tarkkaavaisia, että meidän omat ennakkokäsityksemme haastattelun teemoista ja mielikuvat haastateltavista ja heidän sanomisistaan eivät vaikuta tuloksiin. Haastattelijana täytyi pysyä mahdollisimman neutraalina. Haastatteluissa nousi esille mielestämme äärimmäisen kiinnostavia asioita, joihin olisi välillä tehnyt mieli ottaa kantaa, mutta meidän täytyi pitää omat mielipiteet ominamme. Tässä onnistuimme ainakin jossain määrin, mutta osallistuessamme keskus-

teluun, esille saattoi tulla myös omia mielipiteitä temasta, jotka puolestaan saattoivat vaikuttaa haastateltavien ajatuksiin. Analysoitaessa litteroitua materiaalia, aineistosta nousi esiin haastateltavien erilaiset persoonat. Pyrimme pitämään omat mielikuvat ja mielipiteet erillään analyysistä ja lopullisista tuloksista.

Ennen haastattelun alkua kerroimme haastateltaville, että nauhoitamme haastattelut litterointia varten, mutta painotimme nauhoitusten ja litterointien tulevat vain meidän käyttöömme. Emme kuitenkaan huomanneet kysyä lupaa nauhoitukseen etukäteen. Oletimme, että nauhoitus on tuttu ja yleinen käytäntö, mutta haastateltavat olisivat mahdollisesti halunneet tietää siitä jo etukäteen ja kysyttävän luvan siihen. Toteutimme haastattelut mahdollisimman johdonmukaisesti ja pyrimme antamaan tilaa erityisesti vapaalle ja dialogiselle keskustelulle, jotta materiaali olisi mahdollisimman todenmukaista.

Haastateltavien anonymiteetti on säilynyt hyvin, heidän nimiään ei ole kerrottu missään kohtaa aineiston analysointia. Haastatteluissa haastateltava saattoi mainita toisen haastateltavan etunimen kysyessään jotakin aiheeseen liittyvää, mutta nimet jäivät litteroinnin jälkeen pois aineistosta. Haastateltavilta emme pyytäneet mitään yhteystietoja vaan olimme yhteydessä päiväkotien yleisiin puhelimiin soittamalla ja sähköpostitse. Opinnäytetyössämme emme myöskään maininneet päiväkotien nimiä, vaan kerroimme haastateltavien olevan Tampereen keskiseltä palvelualueelta, joka alueena on melko laaja.

Litteroitu teksti jaettiin teemoittain ja poimimme tekstistä opinnäytetyöllemme oleellisen tiedon. Oleellisen tiedon poimiminen oli haasteellista, joten poimimme aluksi paljon asioita, joita myöhemmin pohdinnan jälkeen karsimme. Alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin, joka oli pitkä prosessi, jonka pyrimme tekemään huolella. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmiteltiin alaluokiksi. Aluksi emme huomanneet, että olimme ryhmitelleet haastateltavilta nousseet kehitysideat muun tiedon joukkoon, jolloin ne olivat menneet sekaisin. Palasimme prosessissa taaksepäin ja poimimme kehitysideat muusta tiedosta erilleen. Alaluokkien nimeämisen jälkeen muodostimme yläluokkia, joita yhdistelimme niin pitkälle kuin se oli aineiston sisällön kannalta mahdollista ja järkevää. Yhdistelyn myötä syntyvien käsitteiden muotoa pohdimme useaan otteeseen ja ne muuttuivatkin prosessin aikana selkeämmiksi.

Opinnäytetyö on validiteetiltaan hyvä, koska pystyimme vastaamaan tutkimuskysymyksiimme haastattelumateriaaliin pohjautuen. Tutkimme uusperhettä ilmiönä ja kasvatus-

kumppanuutta, niin kuin tavoitteemme oli. Opinnäytetyömme aihe muokkautui hieman koko prosessin aikana, jolloin saimme haastatteluaineistosta parhaimmat ja mahdollisimman kattavat tulokset ja johtopäätökset kasvatuskumppanuudesta uusperheiden kanssa. Opinnäytetyössämme halusimme korostaa päiväkodin työntekijöiden kokemuksellista tietoa, eikä työn tarkoitus ollut luoda uutta tietoa. Materiaaleista saimme kuitenkin hyviä kokemuksia ja neuvoja uusperheiden kanssa tehtävään kasvatuskumppanuuteen.

6.3 Työn hyödyntäminen ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Opinnäytetyössä tuomme kattavasti esille uusperheen kohtaamiseen, osallisuuteen sekä arjen tilanteisiin liittyviä piirteitä päivähoidossa. Tavoitteenamme oli kerätä päivähoidon työntekijöiltä kokemuksia sekä ajatuksia uusperheiden kanssa toteutettavasta kasvatuskumppanuudesta. Lisäksi opinnäytetyömme avulla toivomme herättelevämme päiväkodin työntekijöitä ja koko varhaiskasvatuksen kenttää pohtimaan uusperheen erityisyyttä ja uusperheiden kanssa toteutettavaa kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetyötämme voi hyödyntää päivähoidossa kasvatuskumppanuudessa uusperheiden kanssa. Uusperhe on nykyään melko yleinen ja tavanomainen ilmiö päiväkodissa, mutta opinnäytetyömme osoittaa, että siihen liittyy monia erityispiirteitä, joita ei välttämättä päiväkodissa tule hektisen arjen keskellä ajatelleeksi. Arki päiväkodissa on kii-reistä, mutta mielestämme kasvatuskumppanuuteen kannattaa panostaa, ja sen toimivuuden pohtimiselle olisi hyödyllistä löytää aikaa, jotta perhe tulisi kuulluksi ja osalliseksi parhaalla mahdollisella tavalla.

Kasvatuskumppanuus on tärkeä osa päivähoitoa, joten sen toteutumiseen olisi syytä kiinnittää jatkossakin huomiota. Jatkotutkimusaiheet perustuvat alan kirjallisuudesta nouseviin asioihin, jotka herättävät meissä itsessämme pohdintaa. Sen lisäksi haastatteluaineistoa analysoidessamme aiheemme ulkopuolelle jäi muutamia asioita, jotka eivät kuuluneet meidän työmme aiheeseen.

Muiden perhemuotojen, kuten ero- ja sateenkaariperheiden kanssa toteutettavaa kasvatuskumppanuutta olisi hyvä tutkia, koska nykyään päiväkodissa voi olla lapsia monenlaisista perheistä. Opinnäytetyössämme eroperhe nousi esille jatkuvasti niin haastatte-

luissa kuin alan kirjallisuutta tutkiessamme. Lähes kaikissa tapauksissa uusperhettä edeltää alkuperäisen perheen ero, jolla on hyvin merkittävät vaikutukset lapseen ja tämän elämäntapaan, jossa päivähoitolla on suuri merkitys. Myös sateenkaariperhe erilaisena perhemuotona on mahdollisesti nykyaikana yleistynyt.

Jatkotutkimusaiheita voisivat lisäksi olla esimerkiksi kasvatuskumppanuus uusperheiden kanssa päiväkodissa uusperheen näkökulmasta. Tutkimuksessa voitaisiin kerätä uusperheiden eri osapuolten kokemuksia päivähoiton sujumisesta sekä kasvatuskumppanuuden toteutumisesta uusperheen kanssa. Tässä kohtaa tutkimuksen voisi kohdentaa myös uuden kumppanin rooliin ja kokemuksiin päiväkodissa.

Lisäksi olisi mielenkiintoista havainnoida päiväkodissa perhemuutoksen keskellä olevien lasten erityistä käyttäytymistä ja tunnereaktioita. Olisi mahdollisesti hyvin haastavaa saada havainnoitavia tällaiseen tutkimukseen, mutta tulokset voisivat olla hyvinkin hyödyllisiä ja antoisia erilaisissa perhemuutoksissa olevien lasten ja perheiden huomiointiksi päiväkodissa.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.
- Aukia, P. & Manninen, K. 1999. Uusi suurperhe. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Broberg, M. 2010. Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 52/2010. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Castren, A-M. 2009a. Mahtuuko ero perheeseen? Perheen hajoaminen ja uusperhe perheenä. Teoksessa Jallinoja, R. (toim.) Vieras perheessä. Tampere: Juvenes Print Oy, 106-127.
- Castren, A-M. 2009b. Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Davis, H. 2003. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? Suomen sairaanhoitajaliitto ry. Sipoo: Silverprint.
- Hayman, S. 1999. Sinun, minun, meidän. Opas uusperheille. Miten elän sovussa uuden ja vanhan perheen aikuisten, lasten ja sukulaisten kanssa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Holmberg, A. & Silmäri-Salo, S. 2007. Uusperheen äidit arvioivat lastensa voivan hyvin. Supliikki 1/2007. Luettu 7.10.2014. <http://supli.fi/uusperheen-aidit-arvioivat-lastensa-voivan-hyvin-2/>.
- Huttunen, J. 2011. Sosiaalinen vanhemmuus uusperheessä. Suomen Uusperheiden Liitto ry. Kirjoitettu 30.8.2011. Luettu 10.9.2014. <http://supli.fi/sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa-2/>.
- Hämäläinen, P. 1988. Perhe uusiksi. Rakennusaineita toisen perheen perustajille. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Jaakkola, H. 2014. Kasvun kumppani. Kasvu 2/2014, 7.
- Karhuniemi, T. 2013. Kodin ja koulun välinen viestintä. Teoksessa: Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 71-94.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Helsinki: Yliopistopaino.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampereen yliopisto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvatustieteiden yksikkö. Väitöskirja.

Kindler, H. & Sandner, E. 2012. Children of divorce in Germany. Teoksessa Kääriäinen, A. Hämäläinen, J. Pölkki, P. (toim.) Challenges of divorce, interventions and children. Eron haasteet, väliintulot ja lapset. Ensi- ja turvakotien liitto ry, 16-33.

Koivula, U., Suihko, K. & Tyrväinen, J. 2003. Mission: Possible. Opas opinnäytteen tekijälle. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. Oppimateriaalit, Nro 1.

Lahden kaupungin perheneuvola. 2014. Lapsi uusperheessä. Suomen uusperheellisten liitto ry. Luettu 3.10.2014.

[http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/358B90FC7602AAC9C22570B600302946/\\$file/Lapsi%20uusperheess%C3%A41.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/358B90FC7602AAC9C22570B600302946/$file/Lapsi%20uusperheess%C3%A41.pdf).

Litmala, M. 2002. Lapsen asema erossa. Helsinki: WSOY lakitieto.

Litmala, M. 2003. Perheet, parisuhteet, lapset. Kehityssuuntia ja käsityksiä perhelämän oikeusoloista. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus, 13-70.

Mansikka, M. 2014a. Lapsi kokee suuria muutoksia lapsiperheessä. Väestöliitto. Luettu 4.11.2014.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/lapsi_uusperheessa/.

Mansikka, M. 2014b. Äitipuolet ja isäpuolet uusperheessä. Väestöliitto. Luettu 4.9.2014.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/uusperheet/isa-ja_aitipuolen_rooleista/.

Matikainen, J. 2014. Lapsille perheiden kirjo ei ole ongelma. Talentia. Sosiaalialan edunvalvonta ja ammattilehti. Luettu 13.11.2014. http://www.talentia.fi/lehti/talentia-lehti/sosiaalialan_tyota?5962_a=comment&5962_m=6065

Murtorinne-Lahtinen, M. 2013. Hyvä paha äitipuoli. Uusperheen arjessa. Helsinki: Kirjapaja.

Paajanen, P. 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 30/2007. Luettu 4.11.2014. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/24f5d475b597578d2bd45f3dcabd8339/1415088696/application/pdf/237278/Perhebarometri%202007.pdf>.

Pursi, A. 2012. Ero lapsiperheessä - varhaiskasvattajien käsityksiä päivähoidon ja ero-perheiden välisestä kasvatuskumppanuudesta. Helsingin yliopisto. Kasvatustiede. Kandidaatin tutkielma.

Raittila, K. & Sutinen, P. 2008. Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja.

Rentzou, K. 2011. Parent-caregiver relationship dyad in Greek day care centres. Luettu 3.11.2014.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=67457768&site=ehost-live>.

Rimpelä, M. 2013. Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja.

Ritala-Koskinen, A. 2009. Kuinka uusperhe kesytetään? Teoksessa Jallinoja, R. (toim.) Vieras perheessä. Tampere: Juvenes Print Oy, 128-145.

Rosenholm, H. 1989. Uusperhe uusi mahdollisuus. Helsinki: WSOY.

Selänniemi, M. 2012. Valitut puoliset, saadut perheet. Etäisien puolisoitten kokemuksia perheestä ja parisuhteesta. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalityö. Pro gradu –tutkielma.

Skype. 2014. Mikä skype on? Luettu 6.11.2014. www.skype.com/fi/what-is-skype/.

Suomen Uusperheiden Liitto ry. 2014. Tietoa Suomen Uusperheiden Liitto ry:stä. Luettu 22.9.2014. <http://supli.fi/moi/>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. Ehkäisevä lastensuojelu. Lastensuojelun käsikirja. Luettu 29.10.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>.

Tilastokeskus. 2013. Uusperheissä pääosin äidin lapsia. Julkaistu 22.11.2013. Luettu 3.9.2014. http://www.stat.fi/til/perh/2012/02/perh_2012_02_2013-11-22_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus. 2014a. Lapsiperheiden määrä vähenee edelleen. Julkaistu 23.5.2014. Luettu 3.9.2014. http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus. 2014b. Uusperhe. Luettu 1.9.2014.
<http://www.stat.fi/meta/kas/uusperhe.html>.

Tilastokeskus. 2014c. Uusperheet 1990-2013. Päivitetty 23.5.2014. Luettu 1.9.2014.
http://www.stat.fi/til/perh/2013/perh_2013_2014-05-23_tau_004_fi.html.

Tuomi, S. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Helsinki: Stakes

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

1(2)

Esitiedot

Ammatti

Ikä

Uusperhe ilmionä päiväkodissanne:

Millaisia uusperheitä teillä on / on ollut päiväkodissanne?

Kuinka yleinen ilmiö uusperheet ovat päiväkodissanne?

Uusperheen kohtaaminen osana kasvatuskumppanuutta

Miten tieto uusperheestä ilmenee päiväkodissa?

Millaisia ensikohtaamisia teillä on ollut uusperheiden kanssa?

Mitä haasteita uusperheiden kohtaamisessa on?

Miten kehittäisitte kohtaamista uusperheiden kanssa?

Uusperheen osallisuus osana kasvatuskumppanuutta

Miten osallisuuden toteutuminen eroaa uusperheiden ja muiden perheiden välillä?

Miten vanhemman uusi kumppani huomioidaan päiväkodissa?

Mitä haasteita uusperheen osallisuuden toteuttamisessa on?

Miten kehittäisitte osallisuutta uusperheiden kanssa?

Päiväkodin arjen tilanteet osana kasvatuskumppanuutta

Missä arjen tilanteissa uusperhe näkyy? Miten?

Mitä haasteita ko. arjen tilanteissa on?

Miten kehittäisitte omaa toimintaanne ko. tilanteissa?

(Mitä hyvää?)

Miten vasu-keskustelut toteutetaan uusperheiden kanssa?

Mitä haasteita vasu-keskusteluissa on uusperheiden kanssa?

Miten kehittäisitte vasu-keskusteluita uusperheiden kanssa?

2(2)

Miten uusperhe näkyy vienti- ja hakutilanteissa?

Mitä haasteita vienti- ja hakutilanteissa on uusperheiden kohdalla?

Miten kehittäisitte vienti- ja hakutilanteita uusperheiden kanssa?

+Mitä muuta teille tulee mieleen kasvatuskumppanuudesta uusperheiden kanssa?

Yhteenveto ja lopetus